

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
7-8/2010

Festival Fantazie 2010

Ať jsi jakkoliv šílený(á)...

...ve fandomu se vždy najde někdo šílenější.

Letos jsme začali už mnohem dřív, než FF oficiálně vypuklo. Spoustu času jsme věnovali přípravě soutěže „Kdo chce být superhrdinou?“ a 3 dny před FF jsme začali kupovat kameru. Do T. S. Bohemie jsme poslali fakt úžasný mail: „Přátelé, obchodníci. Svět se hrouť a my si to chceme natočit. Na té a té stránce jsme však našli Vaši kameru za nižší cenu. Dáte nám slevu? Zvítězí obchod nebo srdce? S pozdravem Justice League of Czechia“. A kdo to napsal? Samozřejmě že Beneficus. Myslím, že tento mail už se musel v Bohemce stát legendou.

Když bilancuji, zdá se mi, že tento ročník byl poměrně netradiční. Jednak díky úžasné superhrdinské soutěži, která nás až do úterý zaměstnala tak, že jsme nestíhali nic moc jiného, a jednak mi tento ročník přišel extrémně shippovací. Ale to není nic proti ničemu, shippování je zdravé.

Ale nepředbíhejme. Cesta nám přes poměrně slušné teplo uběhla příjemně (asi jsme tušili, že bude hůř). Jako vždy byla radost postupně si uvědomit, kde jsme se to zase ocitli a počítat přibývající kamarády. I třída, která nám byla přidělena, nás potěšila. Někteří z nás se sice báli vycpaných ptáků (byli pře-

svědčení, že v noci musí jistojistě ožít), ale jiní tušili, že si přízemí zachová relativní chlad i v horkých dnech, což se ukázalo jako pravdivé.

Na naši superhrdinskou soutěž jsme první dva dny lákali další soutěžící a dělali mítingy s potenciálními adepty, takže jsme kromě vlastních přednášek stíhali jen minimum programu. Potěšilo mě, kolik účastníků nalákalo opakování mého zábavného testu „Jsi kladas, hovado nebo monstrum?“ a opět se ukázalo, že kladní hrdinové opravdu nejsou nudní a mají spousty zastánců. A taky jsme byli nebyvalá skupina. Našlo se mezi námi jen jediné monstrum.

V prezentaci „Fanoušci vrací úder“ vyděsil Ben za asistence Will a mě posluhače víc než jednou, ale myslím, že nejvíce jim daly recepty ze Cyrano kuchyně, obzvlášť rum s gumovými medvídky, krycím názvem zvaný Brum.

A bylo teplo. Takové, že bychom uvítali menší. Následující dny od soboty až do úterý jsme vesměs trávili na naší skryté a chladné základně v FF baru v Hale, kam zatím nikdo kromě nás nechodil, a tak jsme tam mohli sáhodlouze hodnotit jednotlivé disciplíny Superhrdiny. V přestávkách mezi hodnocením probíhaly disciplíny samotné. Do prvního kola se s námi vrhlo 16 adeptů, což bylo poměrně dost, obzvlášť na to, jak jsem se obávala slabé účasti. Ovšem

Pokračování na straně 6

OBSAH

Festival Fantazie 2010	1	Autor posedlý (budoucí) temnotou	16
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Až světu dojde energie	17
Hvězdný bulvár	3	Časem s vědou	18
Den na Festivalu fantazie	7	Racionálně o globálním oteplování	19
Dcera čisté krve (Černé drahokamy 1)	8	Život s vetřelcem aneb Průvodce rodi-	
Pár osobních vzpomínek	10	čovstvím pro scifisty	21
Robert Holdstock: Avilion	11	DOGMA	23
Aeronautilus 2010	11	Parcon/Tricon	24
Třicátá Marinina láska	12		
Český sen o Togu	13	Kvark jako příloha:	
Nový Sarden	14	Proměny autorského projevu	
Kniha zkušeností arabského bojovníka	15	v Arkadském cyklu Ondřeje Neffa	

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Nevynechám jedinou příležitost, abych našim psavcům, kteří se uchytili i v mimo-SF periodících, neřikal, aby své texty posílali i do Interkomu, a to zvláště v případech, že jim pro potřeby běžného čtenáře byly zkráceny či zjednodušeny. Takže Ivane, Martine, Filipe, Pavle, Richarde a další, vezměte si příklad z Jaroslava Olši jr. a jeho článku o českém kolonialismu a možné alternativní historii ČR.

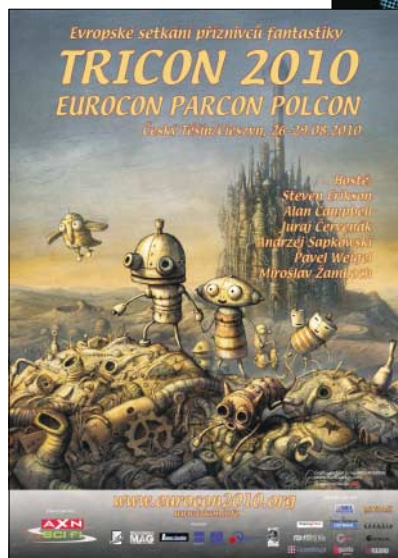
Křest a autogramiáda

Minulé číslo Interkomu vyšlo velmi těsně před FF a Sletem autorů fantastiky, na který jsme chtěli zvláště upozornit. Dnes se kvapem blíží Parcon/Tricon/Eurocon (a také Polcon), na kterém mimo jiné proběhne křest pozoruhodného románu Jana Poláčka **Spěšný vlak Ch. 24. 12.**

Kniha je pokračováním povídky Zrození hrdiny, kterou znáte z antologie Imperium Bohemorum, a dle mého se stane knižní událostí desátého roku třetího tisíciletí.

Čtenáři Interkomu (i ostatní milovníci literatury) jsou srdečně zváni. Organizace akce se ujal osobně Pavel Poláček, organizátor prvních Parconů (shoda jmen je čistě náhodná) a bude to velké. Snad dostanete Interkom dřív než minule. :-)

Zdeněk Rampas

Eurocon/Parcon/Tricon

Datum: už 26-29. 8. 2010

Kde: Cieszyn / Český Těšín

Eurocon 2010 je společnou akcí tří fandumů: českého, polského a slovenského – a zároveň je i třemi rovnocennými cony: Parconem, Polconem a Euroconem. Proto Eurocon 2010 získal název **Tricon**. Více o Euroconu a ESFS (European Science Fiction Society) na: www.esfs.info.

Nedávno jsme se dověděli, že náš kamarád a syn našich přátel **Frederik Butora** již není mezi námi.

Odpočívej v pokoji, Frederik.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 7-8/2010 (262)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

tel. + fax:

v prac. době +420 224 239 645

tel., fax: +420 233 313 093

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

<http://interkom.scifi.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Filip Appl, Ivan Adamovič, Filip Gotfrid, Eva Hauserová, František Houdek, Boris Hokr, Jarek Kopeček, Zuzana „Lament“ Kocurková, Pavla Lžičarová, Marvin, Michelle, Jaroslav Olša jr., Jan Pechanec, Pavel Poláček, Zdeněk Rampas, Petr Zach

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal,
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 29. 7. 2010

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 7-8/2010

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Ve Tvaru č. 13 recenze (?) Jakuba Vaníčka na román Metro 2033. Kniha je prý ukázkou postmoderní sci-fi a čteme: „Sci-fi patří mezi ty žánry, které nikdy o žádnou přehnanou novost neusilovaly, neboť jejich autorům nešlo v první řadě o experimentaci, nýbrž o úspěchy ve fanklubech.“ **IA**

Snažil jsem se onehdy výchovně působit na dvě malé slečny, hrájící si na želvy Ninja, informací, že tyto mají jména po slavných malířích. To vedlo k řadě doplňujících otázek: Měli také učitele Mistra Trýsku? Když jsem pravil, že neměli, že se nikdy ani společně nešešli, tak následovalo: To je škoda, možná by se divili, že se všichni jmenují jako želvy Ninja.

Miša a Karolínka

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

Neff 65

● 24. června jsem se v knihkupectví Akademie sešel s Michaelou a vydali jsme se hledat podnik, kde ON oslaví své pozitřejší jubileum. Já vleku tašku s Vetřelcem, tedy masku ve tvaru jeho zárodečné, obličejové formy, kterou si ON vyrobil pro potřeby SF plezu v Olomouci někdy v osmdesátých letech. Následující roky ležela v depozitáři SF muzea, dnes spíš už jen SF archivu, dokud mě Ondřej nepožádal, abych ji vyhledal, což se díky Michaele i podařilo.

Na Vetřelci, stejně jako na nás, je také znát, že už není nejmladší, na použité fáčovíně barva dosud výborně drží, na igelitu již méně a místy se ve velkých kusech odlepuje, nejhůře je na tom ale pěnová molitanová výstelka, ta se vyloženě drolí a hrozí nebezpečí jejího vdechnutí, a tak nesu i zdravotnickou roušku z doby blbnutí okolo vepřové chřipky. Ta ale moc neladí s původním plánem, že někdo zhasne a ON si masku nasadí, tak jen pro jistotu.

Bar Bresto je až na konci Štěpánské, což zvláště pro Egona znamenalo pěkný výšlap, vlečeme se po mnohokrát vysprávaném asfaltu a číslo 31 stále nikde; konečně na obzoru zahlédnu ON, an dlouze telefonuje, jak se ukázalo, instruoval Ljubu Krbovou, kam se má dostat.

Michaela se vydala do baru a já s Ondřejem a fotografy do nedalekého průjezdu, kde ON tajně, aby nezkazil překvapení, počíná po fotografy s maskou Vetřelce na hlavě.

V Brestu se zatím shromáždila různorodá společnost: Richard Podaný, Pagi, Vlado Riša, Robert Rameš, Vilma Klímová, Přemek Houžvička, Štěpán Kopriva, Pavel Weigel, Egon, Vašek Vlk, Franta Novotný, Berenika Saudková s matkou, Leonid Křížek s přítelkyní, gen. ředitel Albatrosu Kočí (manager, který podnik dostal do černých čísel a zbavil jej řady kmenových redaktorů) a asi další čtyři lidí z Albatrosu (později se objevili Ka-

rel Pacner a Jarda Veis), u vchodu si hosty odškrtařovali Ondřej Müller a Kateřina Obadalová (rozdávali při tom bohatě ilustrovaný sešitek s Ondřejovou biografií a bibliografií Akta EFF).

Později dorazivší Martin Klíma si povšiml, že mezi hosty není nikdo, komu by na prvním Parconu nebylo alespoň patnáct.

Okolo sedmé se ukázal Jarda Olša, zdržel se v senátu, odkud se Jardovi Veisovi podařilo dostat dřív, JV se mě ptal, zda neznám pozadí, proč se Daniela ucházela o funkci veřejné ochránčyně práv, s jeho znalostí senátního podhoubí mu to připadalo jako od začátku zbytečné. Řekl jsem mu, že Daniela je mezi pozvanými a třeba se bude moci zeptat sám.

Konečně je tu slavnostní zahájení, kterého se velmi podařeně zhostil Ondřej Müller, mladý herec (tuším, spřízněný s Geňou z Arga) čte úryvky z Jak blufovat o SF, OM je komentuje, ON doplňuje, pak OM přirovnává ON k vernovským hrdinům, hlavně tedy pro způsob mluvy a výběr témat hovoru; místo aby si vyprávěl, kde je co bolí, podivují se nad výskytem nezvyklého ptactva a vůbec řeší problémy celosvětového významu. U vernovek se pak chvíli pozdržel i ON, souhlasil s tím, že některé rysy popletených vernovských učenců mu nejsou cizí, zapomněl například donést slíbené DVD (a tak jsme zůstali ušetření promítání úryvku z Choking hazardu), pak hovořil o spoustě (ve všech vydáních pietně opakovaných) nesmyslů, na které v nich narazil při adaptaci Vernova díla pro současné čtenáře. V tomto mi ale Ondřej spíše než profesora Aronaxe připomíná jeho duchovního otce Julese Vernea, jen v Tušení podrazu a Hvězdě mého života je víc nesmyslů než v celých sebraných Vernových spisech :-)

(Donedávna mě to v touze po nízkém, kromě mě, nepožadované dokonlosti díla docela štválo, teď ale tuším, že v zábavné literatuře, jak se u nás prosadila, jde hlavně o srandu, sex či násilí a přesnost nikoho nezajímá, a pokud se Ondřejovi podaří mezi hláskami poukázat občas na zakázané technologie, naše plácání se v postbolševizmu či negativa EU, je ON i čtenář docela spokojen.)

Pak jsme se vrhli na občerstvení a ON se chystal na překvapení s maskou, já jsem sledoval, jak to vyřeší bez zhasínání.

ON si vyžádal chvíli ticha a promluvil na téma, jak se na počátku devadesátých let mnozí odvraceli od SF (viz i má přednáška v IK 10-11), a že tomu po letech začíná rozumět a od té doby, co žije na venkově se psem a zvířátky, se i on chce věnovat psaní lyrických dušezpytných příběhů. Než to stačil dopovědět, vrhli se na něj rozhněvaní scifisté, Vlado Riša a Jiří Kněbl, přes oběťavý odpor Ljubu Krbové jej odtáhli na schodiště do kuchyně (kam jsem v předstihu umístil tašku s Vetřelcem) a po chvíli tajemných zvuků se ON vrátil jako napravený scifista s Vetřelcem na obličej.

Asi hodinu jsme pak tlachali, když byl pomalu čas vydat se dál, dorazil Ivan Adamovič se svým prvorozeným synem Medardem a pak JO jr, takže jsme s nimi a krémem brulée (Crème Brûlée) ještě setrvali v dobré náladě.

● **27. června** pořádáme v redakčních prostorách Interkomu malý zahradní dýchánek, hlavně tedy pro Rámišovy a jejich děti, aby nemuseli shánět hlídání. Vladan a Věra pocítili večírkový absťák zrovna v době, kdy u Klímových příslušné večírkové prostory opět vyplnily banánovky a předměty obvyklé při stěhovacích aktivitách.

Sešli jsme se ve standardní sestavě, jen Viktor se asi připravoval na rodičovství či spíše musel dohánět nějakého Berniěře a Franta Novotný a Ondřej Müller zrovna domlouvali společnou výpravu na moře. I tak nás sešlo asi 12 + 3 děti, Vilma přivedla jen Uršulku.

Zato Julie (moc jí to slušelo, odložila model odvážná školáčka a přišla jako dokonalá mladá dáma) přivedla s sebou večírkového nováčka Ondru Nekolu (SATAI) a poprvé po operaci

Slet autorů fantastiky

● **9. července** se ploužím od Anděla k PressCentru, kde sídlí MF. Vybral jsem si samozřejmě tu jedinou ulici, která neumožňuje legálně překonat Radlickou, ale v tom vedru se mi k přechodu na obzoru opravdu nechťelo, navíc v tetelivém vzduchu nebylo jasné, zda nejde o fata morganu. Nicméně za chvíli jsme již seděli ve Vladanově klimatizovaném voze a libovali si, že je docela mírný provoz. Libování nás ale brzy přešlo, hodinu jsme se prodírali ke stavebnímu zúžení na dálnici a další dvě hodiny jsme jeli do malebné vesničky nedaleko Chotěboře, kde na nás, hlavně tedy na Vladana, čekala Věra a jeho dvě bubačky a kočka.

Druhý den **10. července** po ránu jsme si již v deset ráno vy-

Vilma Kadlečková, Julie Nováková, Karolina Francová, Sanča Fülle (foto Vladan Ramiš)

se mezi scifisty odvážil Ivan Kmínek, snad jej teď uvidíme častěji.

Sám večírek probíhal v duchu nejlepších klímovských tradic, Honza Vaněk jr. během něj stačí přečíst bezmála celou *Planetu Eden*, Martin Klíma *Gallipoli* (autorčin historický přezens mu přišel poněkud nečitelný), Vladan *Krizi a pád Římské republiky* v překladu Honzi Hlavičky, Bidlo poslední Respekt...

Kdo byl hotov, poslal svou tiskovinu dál, a tak se časem všichni dostali ke všemu, co je zajímalo.

Pochlubil jsem se Martinovi se svými programátorskými úspěchy a byli jsme odměněni krátkou přednáškou na téma programování, Satai se tuším živí Javou a jistě od něho bylo jen zdvořilé, když neprotestoval pro zařazení svého oboru do pouhého scriptování :-)

Okolo půl desáté převládaly u Klímových rodičovské pudy (já měl za to, že je tak osm), a protože bez dětí měli spoustu místa, tak spolu s novým Bidlovým autem všechny rozvezli domů...

Ale nejen kulturou živ je scifistický člověk, Věra naložila maso, Sanča napekla, ostatní donesli víno a klobásky...

● **29. června** dopoledne jsem se sešel s Honzou Poláčkem, malý je náš svět, jeho redaktor v Argu Miloš Urban se žení a bere si slečnu, která vystřídala Honzovu dceru v Knižním klubu. V RUR jen krátce, našťestí všichni přišli včas, vyšla nová Ikarie, to se hodí, zítra jedu do Krutonoš, snad za ten týden něco udělám.

chutnávali chotěbořský úpal a organizační radosti FF. Přijeli jsme s Vladanem jen nakrátko, a tak jsem navrhoval využít osmihodinové vstupné, ve chvíli, kdy jsme slyšeli o systému kaucí a nutnosti do nějaké doby se někde hlásit, tak jsme raději zaplatili celodenní (i když teď když nad tím uvažuji, nenapadá mě, jak to zorganizovat jinak, pokud tedy // nebudu účastníkem důvěřovat // budu předpokládat že mě všichni chtějí masivně ošidit :-). Martýrium u registračního počítače raději nebudu popisovat, jistě se na něm podepsala i má nechuť na něco v tom horku myslet a pamatovat si, co mi právě řekli u zápisu, našťestí tam byli dva chytří mládenci/organizátoři, kteří vše udělali za mě (jen mi uniká, proč to za mě neudělali na tom místě, kde jsem platil, a proč vůbec musí někdo, jehož údaje už stejně jsou v počítači, něco podobného podstupovat, ale třeba za tím je nějaká humanitární vymoženost na ochranu osobních údajů).

A konečně jsme právoplatnými účastníky; zkontrolujeme bar obsazený dinosaury a autory fantastiky, chystajícími se zde na svůj první slet. Pak jsme vyhledali podzemí, kde probíhala dračí výstava, kterou pořádala Vladanova neteř Léňa (Yayra). Postupně jsme do tamního chládku přivedli zbytek naší distribuované výpravy, který na FF pobýval již od pátku, Bidla, Karolinu Francovou s manželem, Martina a Vilmu. Mezitím jsem potkal Mirka Dvořáka s Drahou, netušil jsem, že tam budou, takže jsem s nimi chvíli potlachal a v závěru našeho pobytu je přesvědčil, aby zašli na Juliinu přednášku Dexter, můj nej-

oblíbenější sériový vrah, ale to předbímám, teď je okolo poledne a já chvátám na zasedání SAFu (tedy syndikátu, nikoli na Slet), vedl jej osvědčený syndik Pavel Weigel, a hlavním bodem bylo odstoupení Jarka Mosteckého z funkce předsedy. (Konečně bude moci konzistentně tvrdit, že si vše upečou Pražáci mezi sebou.) Na nového předsedu byl navržen Vlado Riša, ale nevím, zda se jím i stal, protože v tu dobu přednášel o našich SF/F časopisech (tuším, že i za Toma Němce, který se za někde poflakoval :-)

Jarek Mostecký mi vyprávěl historku, jak JWP ke Klausovi přišel, potažmo tedy k jeho autogramu. Po jednom z těch malých conů Milý Lince ve smíchovské knihovně zapadli do blízké restaurace, kde je někdo upozornil, že ve vedlejší salonku

● **12. července** jsem hnedle po FF vyrazil do RUR (Čáslavská). Filip si obvykle týden po FF bere ještě dovolenou na vzpomínání, ale letos mu nebylo přáno, a tak jsme se sešli ještě plni zážitků. Nabízím Janě, která na FF s obíhala autory s Impériem Bohemorum, že jí seženu podpis Honzy Poláčka a pak už jí bude chybět jen Jan „Jam“ Oščádal. S menším zpožděním distribuují IK mezi místní věrné.

● **13. července** jsem zaslal Vaškovi Pravdovi své připomínky pro konání SAF za rok na Parconu v Chotěboři.

● **14. července** jdu na oběd s Michaelou a Honzou Poláčkem, probíráme účast Arga na křtu jeho knihy na Parconu.

● **15. července** u Kruhu Vlado Riša rozdává recenzní výtisky Zabij/Zachraň svého mimozemšťana, Pavel Březina shání dob-

Pavel Renčín, Tom Němec, Juraj Červenák, Josef Pecinovský (foto Vladan Ramiš)

je prezident. Tak tam rozjuchaně s výkřiky ahoj Zdeňku vtrhli a on tam abiturientský večírek Klausových spolužáků. Jarek s omluvou vycouval, ale JWP si řekl o podpis. K vidění v Pevnosti 7.

Následovala velká autogramiáda nazvaná Slet autorů fantastiky, dle Vladanových fotek se zúčastnili: Martin Antonín, Juraj Červenák, Karolina Francová, Sanča Fülle, Jana Jůzlová, Vilma Kadlečková, Jan Kotouč, Jarek Mostecký, Tom Němec, Petra Neomillnerová, Ondřej Netík, Julie Nováková, Josef Pecinovský, Jana Rečková, Pavel Renčín, Vlado Riša, Václav Semerád, Vláška Šlechta, Martina Šrámková, Slávek Švachouček, Pavel Weigel, Mirek Žamboch...

Pak jsme ještě zašli na Juliinu přednášku o našem oblíbeném sériovém vrahovi Dexterovi a bylo před šestou a vydali jsme se okolo Santiniho kostela a hospody domů.

● A je tu neděle **11. července**, čekáme s Vladanem a Věrou v Radostině, až se k nám přidají Klímovi a SF, a společně navštívíme soukromou botanickou zahradu v japonském stylu. Vedro kulminovalo, ale my se procházeli pod desítkami druhů jehličnanů, pozorovali koikáče, jesetery, žábu a užovku a moc se nám ze zeleného ráje do výhně nechtělo.

Však jsme se do Prahy dostali až po čtvrté hodině.

Shodli jsme se, že kdyby kvůli ničemu jinému, tak už kvůli soukromé botanické zahradě v japonském stylu stál ten víkend zato.

rovolníky na stěhování knihovny Josefa Nesvadby, já čekám na Vlada Srponě a distribuují Interkom, který už Egon dostal poštou, a tak mi v něm pochválil hned tři články (ministerský od BB, od Martina Gilara a Michelle). Kovanic je asi v Izraeli, takže jsme se všichni slyšeli.

● **16. července** se nahonem scházím s Dárečkem, aby Plzeň nebyla zkrácena ve svých právech na čerstvý Interkom.

Laser poslal knihy přes Seqoy, jsem zvědav, kdy probublají až ke mně, ale i tak díky.

● **19. července** se pokusíme sejít místo v rozžhavené Čáslavské v redakci IK.

Filipa tak zmátl pokles teploty na polovinu (z 34 na 17, ve st. C), že chtěl ráno akci pro studené počasí odvolat, naštěstí jsme jej přesvědčili. Nakonec přišla i těhotná Aiwei, proč také ne, když se odvážila do Chotěboře. Něco jsme opekli a pak se věnovali šipkám a světovým problémům.

Filip přinesl (pro mě novou) hádanku: Pán bere pilulky proti smrti (jako už skoro každý z nás). Musí v poledne a o půlnoci spolknout právě dvě pilulky stejného tvaru a váhy, jednu červenou a jednu a modrou. Zbývají mu poslední čtyři, které má sesypané v jedné krabičce. O půlnoci náhle zhasne světlo, jak to v absolutně temné místnosti vyřeší?

První přišla na řešení Hanka, což mě ani nepřekvapilo, protože skládala hlavolamy bezmála jako Honza Macháček.

Zdeněk Rampas

druhé se zúčastnilo už jen 12 adeptů a nakonec se počet ustálil tak na 8-9 adeptech, což bylo tak akorát.

Během jednoho pozdního hodnocení jsme zažili veselou epizodu s bahenním dráčkem. Mort vedle nás pospával na stole, a když k němu Ben něco prohodil, zvedl hlavičku, vydal ze sebe divný tichý zvuk a zase si lehl. Benovi se rozzářila očička a s dětským nadšením a tichou fascinací prohlásil: „On pufnul... Jako bahenní dráček.“ Tomu jsme se začali úplně šíleně smát, a když přišla asi po pěti minutách Will, našla nás v křících a neschopně říct jí, co se stalo.

Kdo superhrdinou chce být
A konat dobro, úsměv, plnit řád
Ten odvahu a velké srdce měl by mít
A každý, i ten největší lotr,
Měl by ho mít rád.

Superhrdinou však stane se jen jeden
Ten nejstatečnější a nejrychlejší z nás
Jehož mysl a duše je plna beden
Narvaných touhou, ctností a kupou jiných krás.

Klání je zdoluhavé, plné zachráněných lidí.
Výběr je těžký a všichni jsou napjatý
Jak Justice League of Czechia to vidí
Zvítězí Calprion 29.?!
Amalinův projev z disciplíny CH.A.R.I.S.M.A.

Vzhledem k horkému počasí nelze neobdivovat výdrž našich superhrdinů, kteří se nezalekli ani běhu a zachraňování dívků v nesnázích. Ochlادilo se jen na jediný den. A taky přišlo... Samozřejmě zrovna když se konaly venkovní disciplíny. Déšť nám narušil charismatické proslovy adeptů, ale ti se vypořádali i s ním. Nejvíce nás strašilo pomýšlení, že by přišlo až do večera, protože zakončení soutěže mělo být poměrně monumentální a muselo se odehrávat venku. Vymysleli jsme si na adepty chození po žhavých uhlících a to poslepu, aby nezjistili, že ve skutečnosti kráčí po lajně studené.

Nakonec nám přece jen počasí přálo, superhrdinové ani nezaváhali a hbitě přešli uhlí jako jeden muž. Když pak zjistili, že bylo uhlí chladné, byli zklamaní a chtěli chodit i po žhavém. Takže se poslední disciplína časem zvrhla ve skutečný přechod uhlíků. Ve tmě, za svitu pochodní přebíhali hrdinové, diváci i orgové po žhavé lajně a pak Lad'a předváděl ostatním, jak zhasnout pochodň tlakovou vlnou úderu dlaně či pěsti. Bylo to úžasně působivé zakončení i s vyhlášením vítězů. Novým členem Justice League of Czechia se stal superhrdina Awdrev, ale pro nás už budou superhrdinové všichni adepti, co vytrvali až do konce.

Přestože nás pořádání této kratochvíle stálo spoustu času a docela i nervů, v tu chvíli jsme litovali, že už to končí.

Co jsme si ovšem ani během Superhrdiny nenechali ujít, bylo společné zpívání Buffy muzikálu a Dr. Horribla. To je samozřejmě každoroční povinnost. A ani letos jsem neminula velmi talen-

tovaný Cimrmanband a jejich původní hru Pantáta. Před dvěma lety jsem měla tu čest vidět na FF její poloveřejnou zkoušku a letos jsem se mohla přesvědčit, jak úžasný kus práce na ní divadelní soubor odvedl. Myslím, že jsme se všichni v publiku královsky bavili. Na druhé straně jsem se vůbec nedostala na Ricka Worthyho, což mě mrzelo. Aspoň jsem si zjistila, že bych asi jeho angličtině docela rozuměla, když postával v hloučku u Vočí.

A ano – Velký Vočí a úžasně frapé, kterým jsem se letos v podstatě živila. Vypila jsem až 3 denně. Naše nasazení se Superhrdinou poněkud vylučovalo marnit čas jídlem a frapé bylo v tom pekelném počasí přijatelná náhrada.

A taky jsme si neodpustili návštěvu „instruktážního“ filmu Kick-Ass, který rozhodně vznikl jako reklama na naši soutěž. A tou dobou jsme byli už přiměřeně šílení. „Všimli jste si, že Hit Girl měla růžový opasek? To by s ní naše Pink Panther mohla manipulovat!“

A vůbec jsme si odnesli doživotní následky a alergii na některé propagační repliky Superhrdiny. Nechceme už nikdy slyšet „Přátelé, hrdinové...“ ani „Svět se hroutí...“. Takže pozor na nás.

Ve středu jsme si konečně odpočinuli a začali se více družit. Všichni si stěžovali, že nás do té doby vůbec neviděli. No jo, když jsme byli zalezlí a často až přes půlnoc hodnotili. Večer jsme sebe a lidi, co nám pomáhali, odměnili poslední večeří, sestávající se z ovoce, zeleniny, sýrů a vodkového melounu. Sníst šílené množství těchto věcí nám pomáhali i někteří superhrdinové, stejně jsme však museli odchytávat i náhodné účastníky FF. Ale buď meloun vypadal moc zákeřně, nebo se nás báli, málokdo byl ochoten nám pomoci.

Ve čtvrtek jsem se konečně mohla vrhnout do víru přednášek. Ovšem od deštivého úterý se nám opět značně oteplilo, takže to bylo opravdu statečné předsevzetí. Nutno ovšem říci, že letos od přednášek vedro odradilo málokoho. Přednáškové sály byly poměrně naplněné až do konce. Zopakovala jsem si tedy rozdíly mezi antiutopií a dystopií. Také jsem se šla přesvědčit na PetraSF, že Hannah Montana nebude nic pro mě. No, možná až budu v důchodu... Následně jsem se pobavila u sprádaní osudů Edwarda Cullánka a improvizovaného výjevu z konce jeho příběhu. Zašla jsem i na PaganCon, abych viděla, kdo z přednášejících přežil další rok magické praxe. Taky jsem zaskočila podpořit Elendiku na její přednášku o 1. díle filmové Narnie a ejhle – mluvící PC zvířátka. Asi si budu muset doplnit vzdělání.

Večer jsme se s Benem dozvěděli, co je to mrvenička, ale to vám neprozradím, protože je to informace velice tajné povahy.

V pátek se mě jaksi zmocnila nostalgie a zašla jsem si na pilot Ashes to Ashes. Jako obvykle jsem rozvažovala nad tím, zda byla 80. léta minulého století skutečně tak šovinistická, nebo je to jen licence tvůrců. Když jsem pak sešla do hoFFpůdky, bavili se Martin Koutný, Vlado Říša a Richie dost podobně jako Gene Hunt, což mě dost rozveslilo a odpovédělo to na mé pochyby.

Odpoledne jsem nemohla vynechat JWP a M. Žambocha a JFK, ovšem zlatým hřebem dne byla přednáška Ondřeje Herce Metamorfózy člověka v (post)moderní fantastice a Františky Urvenské Popová hvězda Lady historie. Přiměřeně uvařená

Den na Festivalu fantazie

Řekněme, že jedete na Festival fantazie a nejste v rámci jednotlivých tematických linií příliš vyhranění tím či oním směrem. Pak je dobré zvládat umění Brownova pohybu molekul. Ráno vstane a nahodile vyrazíte směrem na náměstí ke kinokavárně Velký Vočí. Cestou s nikým nepromluvíte, protože jste tam sám(a) za sebe, ale potkáte řadu tváří, které si pamatujete z loňska. Tato paměť je čistě vizuální, nepodmíněná konverzací, protože jako správný fan asociál se straníte příliš blízkého kontaktu nebo hovoru (máte toho dost doma). Dorazíte na snídani. Další bonus – není třeba nikoho zdravít, přesto dostanete snídani. Posadíte se ke stolu a zkušeně vytáhnete program na tento den (nezapomněli jste si ho vzít na recepci před odchodem na snídani). Mimochodem, dalším bonusem je mít s sebou na FF kolo – nemůžete chodit pěšky, můžete se asociálně proplétat mezi fany na náměstí a vzhledem k tomu, že většina lidí zde je hypertolerantní, budete se i cítit dobře. Ačkoliv během snídání studujete program, víte, že vaše volba je více méně nahodilá a zas tolik na ní nezáleží; to, o čem jde, je strávit den randomizovaným pohybem, což doma dělat většinou nemůžeme (tam nás dříve nebo později někdo odchytí a máme po náhodě).

Po snídani odejdete (odjedete) zpátky na náměstí. Tam zaparkujete kolo u Velkejch Vočí (všimněte si, že polovina lidí má
jsem se pak družila venku. A to venku bylo klíčové, horkých vnitřních prostor jsem měla tak akorát.

Sobota byla díky Avalconu a koncentraci hvězd nejmonstróznější. A taky to teplo... Ale nenechala jsem se zdeptat a absolvovala další díl cyklu přednášek Ondřeje Herce Dobře organizovaný netvor, Cornyho Hledání Nagualu (kde jsme meditovali nad tím, co bychom dělali, kdyby měl ten den náš život skončit – s Mortem jsme se shodli na tom, že nic jiného než to, co zrovna děláme) a již tradičně jsem si šla vzít inspiraci na Evilmindovy Novinky filmového hororu. Když se ukázalo, že vedro je už i ve sklepě kina, bylo jasné, že jde do tuhého. Ještě jsem dokázala tak-tak vydržet Vladimíra Šlechtu a Kořeny Krvavého pohraničí i Petru Neomillnerovou s přednáškou Krev, sex a hnus ve fantastice.

„Nic Sapkowskiho nezávidím, jenom to, že ho zažalovali a já furt nic. Žádná žaloba. A to jsem vyšla i v Polsku.“

Na další přednášky a besedy jsem už neměla sílu, ačkoliv bylo z čeho vybírat. Zato jsem do ranních hodin posedávala všude možně venku a věnovala se komunikaci.

V neděli jsme víceméně až do odjezdu seděli ve stínu před sokolovnou, se všemi se loučili a s nepříjemným pocitem sledovali, jak se ještě nedávno zalidněný plácek mění v město duchů.

15. ročník Festivalu Fantazie byl opět úžasný a plný skvělých lidí, jen utekl snad ještě rychleji než ty minulé. A vrátit se do rozpáleného paneláku nebylo a není to pravé ořechové. Tu to reportáž píšu ve stavu totální zombifikace a jediné, na co se těším, je další con.

Lament

na kole zámek) a pěšky se přesunete do herny podívat se, kolik je tam lidí a jestli náhodou neprobíhá turnaj v Magicu. Cestou si prohlédnete první fany, živíci se v bufáci.

Dorazíte na přednášku, pohodlně se usadíte a skutečně kvalitně a s nasazením si celý projev vyslechnete. Bez předstírání se zapojíte zuřivě do debaty na konci a s pocitem dobře odvedené práce společně s ostatními opustíte místnost. Cestou si uvědomíte, že jiní lidé slyšeli něco úplně jiného a mají odpovídajícím způsobem jinou náladu. To množství lidí, které bezcílně chodí z místnosti do místnosti, a to zcela dobrovolně, vás rozesměje. Pomyslíte si, že jinde byste takovouhle pakárnu mohli tak zažít jen stěží. S vděčností pomyslíte na Vaška Pravdu a organizační tým, ale to už vás upoutají jiní spolufanové v kostýmech. Vzpomenete si, že s sebou ve stanu v Aréne také máte kostým, a napadne vás, jaká to bude pohoda, až si zase půjdete lehnout do spacáku...

Vyjdete ke stojanům s programem přechyst si podobný program na tento den. Zaujme vás tam jedna přednáška, ale nevíte přesně, o čem by mohla být. Neřešíte to. Rozhodnete se náhodně vyrazit na náměstí a udělat si kolečko přes zahrádku Velkejch Vočí. Cestou nečekaně potkáte známou z jedné linie. Deset minut se s ní o něčem vybavujete. Když se rozejdete, zjistíte, že nevíte, kam jste chtěl(a) jít, a to vás rozesměje. Na okraji zorného pole zaregistrujete své zaparkované kolo, zavýsknete a vyrazíte na něm do centra Chotěboře. Na náměstí je velký černoch. Napadne vás, že je škoda, že se také nějak neúčastní programu. Myslíte si, že by mu to tam určitě slušelo.

Při pohledu na kolemjdoucí vás napadne, že asi musíte vypadat trochu úchylně – střední věk, taška přes jedno rameno, visačka Festivalu fantazie na triku, šílený výraz ve tváři... Objedete několikrát náměstí a koupíte si točenou zmrzlinu. Je opravdu skvělá. Na náměstí vás zarazí průvod z Hvězdných válek. Když přijedete blíž, zjistíte, že se tam vyskytuje Lord Vader dvakrát. Pomyslíte si, že v takovém vedru je to skutečně oběť, mít na sobě dokonalou kopii jeho obleku. Realističnost všech postav vás zarazí. Napadá vás, že na tohle byste neměli dostatek sil ani motivace, a upřímně se jim obdivujete. Zajedete si zpátky do Arény pro magické karty a vyrazíte do haly zahrát si partičku.

Všichni jsou na svých místech a vy si vyberete jednoho hráče, který vás během několika minut třikrát porazí. Následující hodinu strávíte vylepšováním balíčku, aby nebyl tak slabý. Když je vše v pořádku, znovu si vyberete hráče, který vás znovu třikrát porazí, ale už to není taková ostuda.

Když vyjdete z haly, s úlevou si uvědomíte, že je čas na oběd. Nasednete opět na kolo a vyrazíte směr bufet Vysočina. U oběda si opět jako mimikry čtete program. Přijde vám dobré, že ostatní vypadají stejně podivně jako vy, a dojde vám, že na pár dní se můžete cítit jako mezi svými.

Vyjímečně to nejste pouze vy, kdo způsobí, že obsluha v bufetu má zdvižené obočí. Na kole projedete náměstím, s po-

těchou si za jízdy prohlédnete ostatní fany a zajedete rovnou do Arény, abyste se trochu prospali. Spíte asi 3 hodiny.

Po probuzení vás poleje hřejivé teplo – nikam nemusíte, ale můžete. Co byste za to dali, kdyby to takto mohlo být po celý zbytek života. Vylezete ze stanu, projdete nonšalantně Arénou a vyrazíte za dalšími dobrodružstvími... Cestou si zase uvědomíte, že potkáváte tváře z minulých let, které jste nikdy neoslovili, ale které vám tak nějak přirostly k srdci.

Jdete se podívat na recepci a na program kina – rozhodnete se, že na film nepůjdete, protože ho můžete vidět jindy doma. Projdete barem Velký Voči a s uspokojením se podíváte na diskutující u stolků. Rozhodnete se, že se posadíte a podíváte na internet. Objednáte si horkou čokoládu. Chutná znamenitě. Uděláte si pár vědeckých článků ve svém oboru, pošlete je k opublikování a s pocitem dobře provedené práce sklapnete notebook, vyslechnete při zbytku čokolády hovor odvedle a vyrazíte ven.

Je 5 hodin a venku je opravdu příjemné. Učítíte vůni pečeného masa a všimnete si fronty na grilované prase. Projdete se kolem zástupu fanů a pronesete si pro sebe: chudák prase. Projdete okolo KD Junior a uvidíte za zasklenými dveřmi modrou budku doktora Who. Připomíná vám telefonní budky v Anglii. Vždy pečlivě nosíte visačku se vstupenkou a ubytováním a okázale ji ukazujete pořadatelům. Jejich výraz je většinou velice přísný.

Vetřete se na ryze počítačovou přednášku Felouen a zaslíbené vyslechnete vše o počátcích adventur. Dobře si vše z doby vašeho mládí pamatujete a těšíte se na důchod, až budete moci zase zasednout nerušeně ke kompu a vrátit se ke kořenům. Potěší vás, že v tomto ohledu také nejste sami. Cestou z přednášky vás praští do nosu puch vycházející z DDR místnosti. Na hopsání do rytmu už nemáte sílu.

Cestou se zastavíte na zapůjčené notebooky s Dragon Age. Vytvoříte si postavu, odehrajete první epizody a s pocitem, že nejde o nic nového ani zvlášť zábavného, se odeberete ven. Je čas na večeři! Jízda na kole vás osvěží. Během večere si už ani nečtete program. Na baru v KD Junior se již svítí a je zde spousta fanů. Pohled na ně vás opět potěší. Připadáte si jako doma, jako na setkání nějaké rozšířené rodiny a příbuzných, kteří se dlouhou dobu neviděli. Napadá vás, že je škoda, že někteří se nevyskytují ve vaší blízkosti i během roku. Přečtete si na nástěnce program a vyrazíte na celkem zajímavou přednášku. V místnosti je hodně lidí a vy v debatě zase excelujete. Vyrazíte ven do tmy a zamíříte přes bar Velký Voči do kina, kde vás někdo náhodou zatáhne na film. Film je šilený, publikum hlučné a sprosté, ale přesto se nějak bavíte. Venku přemýšlíte, kdy už půjdete spát, ale rozhodnete se, že to ještě nějakou dobu vydržíte. Pohled na zaparkované kolo rozhodne – vyrazíte na projížďku okolo parku. Okolo vás příjemně fouká večerní větřík. Radostně projíždíte náměstím mezi fany, kteří již popíjejí. Koupíte si u venkovního okénka baru nealkoholické pivo, posadíte se venku na židli a okouníte.

Vyrazíte na noční partičku v Magicu. Dobře si zahrajete. Je 23.00. Cestou ven uslyšíte zpěv z karaoke show. Vzpomenete si na své mládí a s úlevou, že už nemusíte, vyrazíte na kole na Arénu. Když se ukládáte ke spánku, nechápete, proč to takto nemůže být pořád.

Petr Zach

Anne Bishopová:

Banket mocných. Smích, víno a tanec. Směšné intriky. Směšné, protože se blíží něco, co se dotkne samotných kořenů světa. Těrsa, přezdívaná Tkadlena, Lhářka i Bláznivá, předpovídá konec zavedených pořádků. Předpovídá příchod Čarodějky...

Trilogie černých drahokamů na rozjezd nabízí působivou scénu prorocství a náhled do světa disponujícího komplikovaným systémem magie (již zosobňují drahokamy různých barev – nejmocnější samozřejmě titulní černé), několika úrovněmi bytí (včetně jedné nazvané Peklo) a především poněkud odlišným rozdělením a chápáním tradičních mužských a ženských rolí.

Ony vládnu a rozhodují. Oni jsou vznešení, vášniví a mocní válečníci, především ale služebníci. Svět však poněkud upadl a lid čisté krve s ním. Zdravé vztahy byly narušeny touhou po moci a ovládnutí. Dorothea, nejvyšší kněžka Hayllu, likviduje potenciální konkurentky a zotročuje silné muže pomocí prstenu poslušnosti (nasazeném na mužství).

Ve vzdálené provincii se ovšem zrodila podivuhodná dívka Jaenelle, která je příslibem změny. Nebo katastrofy. Příslibem, za níž jdou mnozí. Včetně Daemona SaDiabla, podivuhodného mišence, využívaného jako otrok rozkoše a zvaného Sadista. Jen on sám ví, na čí stranu se nakonec postaví. Cesta k rozhodnutí povede skrze mnohé zákruty, konflikt se znovu nalezeným otcem, rozhodování o osudu horším než smrt pro nevlastního bratra a samozřejmě i složité budování vztahu s budoucí malou Čarodějkou v dětském těle...

Tedy, alespoň tak si to pravděpodobně autorka představovala. Skutečnost je taková, že díky pozornosti, která je jednotlivým postavám věnována, stejně jako díky tomu, do kterých myslí je nám během vyprávění umožněno nahlédnout, nehrozí v této otázce vlastně žádné napětí. Všechno to mluvení o tom, jak může být ten či onen nebezpečný, o potřebě kardinálních rozhodnutí, rozebírání dopadu komplikovaně vysvětlitelných činů na emocionální stav Jaenelle, přehrabování se v duševní trýzni... To vše je vlastně jen spousta vaty, kdy se člověk občas neubrání tomu, aby si nezačal dělat čárky za každou podobu slova „emocionální“ (můj favorit jsou „emocionální jatka“).

Zní to jako prkotina a nepochopení ženského, tedy psychologizujícího a „emocionálně propracovanějšího“ přístupu ke psaní (i když se osobně domnívám, že ono „ženské“ psaní je mýtus), jenže už nad blahé paměti prvními povídkami A. Sapkowského se řešilo, zda je ve fantasy přípustné použití slov jako „psychologie“, „mutant“ atd. Dospělo se tehdy k závěru, že rozhodující je, v jakém typu světa se nacházíme. Osobně dodávám ještě další kritéria: jazykový styl autora a jeho přístup (aneb míru nadsázky). Pokud podobně ospravedlnění nenajdeme, jedná se prostě o rušivý element.

Dcera čisté krve bohužel ze všech tří hledisek nevychází zrovna nejlépe. Její svět je magický, ovšem víc než co jiného připomíná erotické fantazie unavené hospodyňky. To zní velice pejorativně, jenže jak jinak vysvětlit, že autorkou proklamovaná kulturní elegance Temnoty, kterou její hrdinové uctívají a od

Dcera čisté krve (Černé drahokamy I)

níž odvozuji své drahokamy, se omezuje na koupelny s koutky, tu a tam nějakou tu hezkou garderobu a samozřejmě několik mužských psíků, kteří sice štekají, ale koušou pouze ty opravdu zkažené zkažené zkažené? Jak si vysvětlit neustálé ruce v kapsách, rozhalené košile, upravování manžet a knoflíčků a samozřejmě kouření cigaret jak z dramatu Hollywoodu? Nic z toho by nemuselo vadit, pokud bych při čtení skutečně viděl syny Pekla, mocné čarodějky a okřídlené válečníky místo emocionálně labilních variant na Jamese Deana a Grace Kelly.

Což je bohužel přesně to, co se děje. Aby bylo jasno: ten svět a kniha má potenciál. Velký. Jsou zde celé pasáže, kdy si najednou uvědomíte, že za sebou máte dvacet stran, ani nevíte jak... Stejně tak jsou ovšem pasáže, kdy se víc než na čtení soustředíte na snahu o rozluštění pozadí světa (je středověký? moderní?), pátrání po tom, jestli jsou zde i nějaké fyzicky (nikoliv psychicky) odporní muži či ženy (nevšiml jsem si), tipování, kdy se objeví něco jako akce (párkrát se o ní mluví...) a především pobavení nad oním převrácením genderových rolí.

Pamatujete si na Goodkinda a jeho posedlost mučením? Zde se autorka vyřádila obdobně. Pravděpodobně se snaží šokovat tím, že to ženy jsou zde primárně tím, kdo zneužívá a týrá druhé pohlaví, ale to snad nepřekvapí nikoho, kdo prošel v Čechách základkou (zdravím „gestapačky“ z 5. B, ZŠ NH), případně měl v rukou *Mučitelův stín* od G. Wolfea. Jo a taky jsou zde všichni muži definováni svým penisem. Ne že by to byli rujní kanci myslejí jen na jedno, ale evidentně je to střed jejich bytí.

Takže mi z toho vychází, že autorka je pravděpodobně redaktorkou Maxima nebo nějaké podobné postpubertální hovadinky, ale hlavně: kniha nebude pro ty, kdož se nechají nalákat na slova o Temnotě, zrození Čarodějky (fakt to není Conan), proroctví a světe balancujícím nad propastí.

Celý vtíp totiž spočívá v tom, že i když se o těchto věcech opravdu spíše mluví a teprve v záběru se do toho Bishopová pořádně opře a metaforicky řečeno pořádně vysmejčí barák, nedělá to z *Dcery* špatnou knihu. Stejně jako to, že Temnota zde nemá konotace odvozené od Mordoru a podobných míst, nýbrž od erotických fantazií upjatého předměstí. Dělá to z ní rozvláčnější a pohodovější verzi zmíněného Goodkinda. A to nemusí být negativum.

To, co jsem zde zatím vypsál jako zápory, se totiž dá vztáhnout na spoustu titulů, a to, že se o něčem spíše mluví, než že by nám byla prezentována skutečná psychologie? Inu, tohle je oddychová literatura. Něco podobného najdeme u skoro každé

fantasy, bez ohledu na pohlaví autora. A mnohým zase vadí akce, nedostatek mluvení atd. Každý si prostě musí uvědomit, do čeho jde. Líbí se vám *Warhammer* nebo *Nadace*? Ruce pryč. Líbilo se *Stmívání*? Bishopová *píše* lépe. Líbí se knihy o Vicki Nelsonové? Bishopová *není* horší.

Připraveným pak navíc ukáže i svou druhou tvář, a nemyslím tím pouze to, že je řemeslně zatraceně dobře udělaná. To, že mi nesedne styl jejího světa a hrdinů, je jedna věc. To, že je to udělané dobře a pracuje se s tím tak, jak má, to je věc druhá a důležitější (mezery ve výstavbě světa u mne vyplývají právě z toho, že nejsem typem čtenáře, na kterého by byla kniha primárně zaměřena, takže v průběhu četby někdy roupama nevím, co dělat :-)). Bishopová není žádná Harrisová (abych jmenoval svého literárního „antimiláška“ posledních měsíců), která by prznila jeden skvělý nápad za druhým, stejně jako záletky.

Ale především si, jak už jsem naznačil, v závěru vyhrne rukávy a nejen že se vytasí s akcí, ale minimálně v mých očích ospravedlní i zdoluhavost do té doby převládající. Návštěva Šípova, zařízení pro mladé, emocionálně labilní slečny z lepších rodin (ve skutečnosti ráj hodných „strýčků“) řádně zahustí atmosféru a dokáže, že

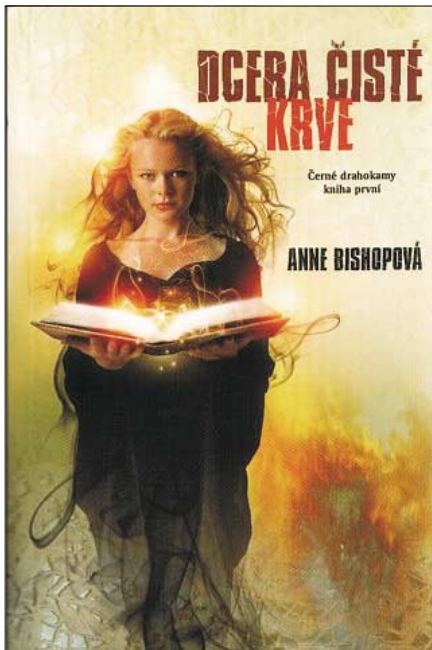
když se chce, tak má ta „temnota“ skutečnou hloubku, a před mnoha a mnoha stranami učiněná poznámka o „stehně“ jehněčího získá úplně odlišný význam. Pokud by kniha byla psána v podobném modu celá, pištěl bych blahem (abych citoval jeden sexistický rodokaps mládí). Takto si jen mohu gratulovat, že jsem u knihy vydržel, a do svého čtenářského deníčku si poznamenat, že ve větách „Tohle je záhon na mrkev. Tady pohřbili zrzky.“ se autorka dotkla geniality.

Nejsem tedy z knihy zrovna nadšený, ale musím prostě uznat, že to, co nabízí, je uděláno poctivě. Autorka svůj příběh neprzní, ale vypráví jej konkrétnímu publiku. A několikrát dokáže zabodovat i u čtenářů napříč vkusem a preferencemi. Ne mnohokrát, ale dokáže to. I když se tedy některým jejím názorům mohu posmívat nebo se zlomyslně bavit, rozhodně před knihou nevaruji. Naopak. Pouze je třeba opravdu pečlivě zvážít, zda je pro vás.

VERDIKT:

Oddechové čtení, které nestaví na akci. Místo ní nabízí v zásadě bezproblémově plynoucí čtení ze světa temnějších erotických fantazií, které „svého“ čtenáře uspokojí a „cizího“ místy pobaví, opravdu jen místy našťve a minimálně dvakrát pořádně uzemní. Což rozhodně není špatný výsledek.

Boris Hokr

Pár osobních vzpomínek

Poprvé jsem se se jménem a dílem Ladislava Szalai se setkal před šestadvaceti roky na počátku scifistického národního obrození, v době velkých očekávání, později po právu označovaném za začátek Zlatého věku české SF povídky.

Psal se rok 1983 a probíhal druhý ročník Ceny Karla Čapka, literární soutěže o nejlepší (jak se tehdy psalo a říkalo) vědeckofantastickou povídku. Soutěž se na celostátní úrovni podařilo vyhlásit SF klubu při pardubické Vysoké škole chemicko-technologické. Tam i v mnoha dalších městech v té době vznikaly SF kluby a mnoho autorů, mnohdy jejich členů, zjišťovalo, že žánr SF povídky je pro ně to pravé. A ve snaze ověřit si svůj názor, posílali své práce v už nikdy nepřekonaném množství do Pardubic. Já v té době působil v porotě Ceny Karla Čapka, do které tehdy dvaatřicetiletý Ladislav Szalai poslal povídku Vynálezce.

Ačkoli můj náhled na to, jak má vypadat dobrá science fiction (a co to vůbec je), se od té doby dost změnil, už tehdy jsem poznal, že jde o povídku, která svým jazykem a literární úrovní, hlavně ale jemným a přemýšlivým humorem, značně překonává většinu ze čtyř set třiceti prací, které jejich autoři vyslali na literární kolbiště a kterými mi bylo dáno se zabírat. Nijak mě tedy nepřekvapilo, když jsem Vynálezce ještě téhož roku objevil v knize *Dvojnásobný dvojník*, kterou Ladislav Szalai napsal se Zdeňkem Rosenbaumem.

Má další setkání s Ladislavem Szalaiem byla v následujících letech dvojího druhu, a dnes si jen těžko vzpomenu, která byla častější a příjemnější. Jednak jsme se občas zablábali ve vinárně U Zdeničky (byla ve strategické blízkosti redakce deníku i nakladatelství Mladá fronta v Panské ulici), kde jsem jej nacházel ve společnosti básníka Jaroslava Holoubka a spisovatelů Zdeňka Rosenbauma, Ondřeje Neffa a občas Jaroslava Veise.

Protože jsem ale ke Zdeničce zabloudil jen zřídka, skoro stejně často jsem se setkával s Ladislavovými knihami, v roce 1984 to byla *Cesta do bláznovy zahrady*, o rok později téměř ne-sehnatelný, protože v nesmyslně malém nákladu vydaný *Zapomenutý vesmír* a v roce 1986 toto plodné období završila *Tajná společnost SF* (stejně jako jeho první kniha napsaná společně se Zdeňkem Rosenbaumem). A zřejmě jsem nebyl jediným vděčným čtenářem, protože *Cesta do bláznovy zahrady* získala také nově vytvořené ocenění Golem SF Award, které v podobě sošky golema z filmu *Císařův pekař uděloval SFK ADA* na základě hlasování SF autorů a překladatelů, kteří byli tehdy vni-

máni jako „profesionálové“ v tomto žánru. K předání došlo na jaře roku 1986, jak jinak než opět U Zdeničky.

Vytrvalá roční periodicita vydávání Ladislavových knih mě přivádí k otázce, zda jen nějakou náhodou odpovídala výkonu jeho „literární sopky“, tedy jedné knihy ročně, nebo zda podle plánu ČS spisovatele měl v daném období nárok jen na toto množství. Dnes je ale důležité, že onen hypotetický nárok dokázal beze zbytku vyčerpat.

Po pětileté přestávce jsem se s Ladislavem Szalaiem setkal

po listopadu 1989 už jako se šéfem nakladatelství Orfeus, když se rozhodl uskutečnit svůj sen pomáhat na svět knihám, které se mu líbí, a přitom se usku-tečňováním svých snů živit. První knihou, kterou vydal, bylo Znamení psa od Jeana Hougrona, což byla science fiction, která i pro mě znamenala velmi mnoho, šlo totiž o první space operu, která vyšla česky už hluboko v socialistických dobách. Protože vydávání knih je mnohem tvrdší byznys, než se zdá, došlo brzy i na poslední knihu, což byl příznačně Konec civilizace Aldouse Huxleyho. Tu dnes rovněž nikomu nemusím představovat, já ji ale četl v prvním vydání v roce 1970 a na Ladislava, když se ji rozhodl znovu vydat, asi zapůsobila stejně mohutným dojmem jako na mě. To jsem ale trochu předběhl dobu. Poprvé jsem do redakce Orfeu zavítal při přípravě antologie Hvězdný prach, pro kterou jsem vybral povídky z Ceny Karla Čapka. Pak se ale dostavily problémy a knihu nakonec až po letech v jiném nakladatelství vydal Zdeněk Rosenbaum.

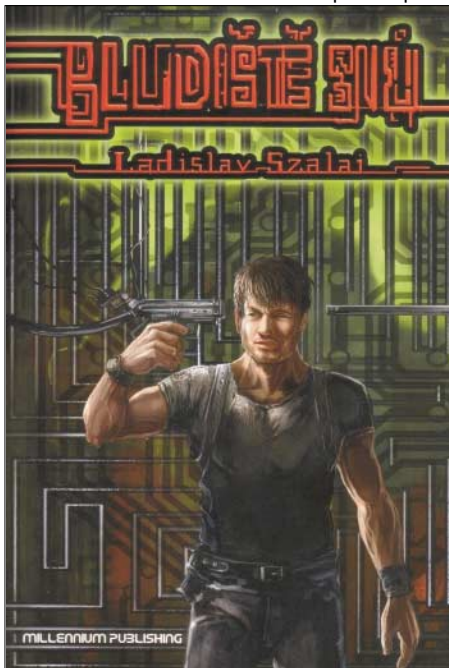
Pak mi Ladislav zmizel z dohledu (kdo nežije v Praze, jako by neexistoval :-)) a setkával jsem se jen s jeho knihami, vedle již v roce 1992 vydané *Orgonovy hvězdy aneb Jak zachránit Boha, Půlté planety a Stroje fantazie* to byly hlavně knihy vydané po roce 2000: *Kosmické grotesky* (2001), *Soumrak robotů* (2003) a *Poslední konec světa* (2006).

Zatím poslední setkání na dálku, přes povídky, nepočítám-li své skromné příspěvky na vzniku *Bludiště snů* (jak doufám, toho Best of Ladislav Szalai), nastalo, když jsem zhlédl povídku *Deník Mudrogara Jappeho* (Diary of Mudrogar Jappe) v seznamu prací pro chystanou antologii české SF Bradburyho stín, která by mohla (a měla) vyjít v angličtině.

Mám za to, že tam jeho povídka jednoznačně patří, ve spektru naší SF ztělesňuje proud groteskní sci-fi s filosofickým přesahem, jakou známe například z těch méně vážných povídek Stanisława Lema.

Zdeněk Rampas

Ladislav Szalai: Bludiště snů, Millennium Publishing 2010, obálka: Petr Vyoral, 150 x 215 mm, hardback, 308 str., cena 329 Kč

Robert Holdstock: Avilion

Mytágo je zobrazení mýtu, zhmotnělé v tomto světě. Mou myšlenkou bylo, že za časů intenzivního strachu a stresu v dějinách lidstva, obzvláště v období různých invazí, se v lidském nevědomí začínou vynořovat spásnosné postavy, povstávající z archetypů a ze smyšlených postav mýtů a legend, aby dodaly napadeným národům odvahu a naději.

R. Holdstock, Živel č. 4/1993

Avilion, Lavondyss nebo chcete-li Avalon. Jsou to jen různé názvy pro vzdálenou zemi, kde lze dosáhnout odpuštění a vzkříšení. Vítr nám šepotá její jméno, když se prohání noční krajinou a my sníme...

Robert Paul Holdstock se narodil v roce 1948 v Anglii. Titul z aplikované zoologie nevyužívá příliš dlouho, protože se brzy dal na dráhu spisovatele na volné noze. Ve druhé polovině 70. let se jeho psaní rozdělilo na dva proudy, které bychom mohli považovat za zcela protikladné. Na jedné straně vydával pod mnoha pseudonymy brakové horory, příběhy sword and sorcery a přepisy filmů, na straně druhé publikoval pod vlastním jménem ambiciózní romány, jimž se sice dostalo uznání od autorit, ale které trpěly značnou nerovnováhou mezi autorovou bohatou fantazií a jejím neadekvátním vyjádřením.

Zlom v jeho spisovatelské kariéře nastal v okamžiku, kdy se mu podařilo oba styly do jisté míry sloučit a nalézt osobitý způsob vyprávění, spájící mýty s vědeckým přístupem k poznávání skutečnosti. Na sklonku minulého roku nás Robert Holdstock bohužel opustil. A nebyl jen jeden z mnoha. Byl jedinečný. Pro fantastiku přelomu 20. a 21. století udělal to, co Jung svou teorií archetypů pro psychologii. Patrně ještě mnohem víc.

Holdstockova próza je jako iniciační sen, drtivě vyžadující naši pozornost a těhotný významy. Zdá se, že nejen věty, ale každé slovo, ba i písmenko působí jako zaklínadlo, které nás uvěžňuje do melancholického mytického bezčasí a osudovosti. Jeho úspěch jako autora spočívá zejména v tom, jak se mu podařilo oživit mytický cyklus, čas, který nebyl, nebude, ale stále je, jak evokoval prastará božstva a tato vzývání zakódovat do textu.

Ale v Ryhopském cyklu na nás z rukávu vytáhl ještě jiný, sugestivnější karetní trik. Přestože mytagogeneze je veskrze magicko-mytický proces, tyto knihy využívají motivu vědeckého či alespoň pseudovědeckého zkoumání onoho fenoménu. Holdstock tak uvěznil podstatu duše současného člověka ve svých příbězích.

Ano, stále se nám všem zdávají sny plné archetypů a rádi bychom periferním viděním zachytili tetelivou přítomnost vznikajícího mytága. Ale také jsme velice racionální a všechno toužíme rozebrat a zjistit, jak to funguje, nejlépe tak, aby šel pokus kdykoliv zopakovat. Holdstock nám ukázal, že se to na-

vzájem nevylučuje a že jsme stále, i dnes, tak blízko mýtům, jako jsme byli vždy.

Děj posledního Holdstockova románu úzce navazuje na první příběh z cyklu o Ryhopském lese, na *Les mytág*. Steven Huxley žije v lesní vile s Guiwenneth, dívkou, která se vrátila ohněm. Jejich dvě děti jsou napůl lidé, napůl mytágo. Jack však touží po světě svého otce a dědečka, kdežto Ysobel je mnohem více přitahována svou zelenou stránkou a Avilionem. Rodinný život se jeví přes drobné rozpory idylický, než Ysobel začne snít o Stevenově bratru Christianovi, který se jí zdá ztracený a smutný, v Guiwenneth však vyvolává vzpomínku na hrůzy, které způsobil. Jack se navíc rozhodne, že odejde za hranice lesa...

Avilion je důstojným rozloučením se čtenáři. Nejenže na *Les mytág* dějově navazuje, ale odpovídá mu i kvalitou textu, který není tak složitý jako v *Lavondyss*, ale je působivější než třeba v *Hloubení* či *Bráně ze slonoviny, bráně z rohu*. Určitě bych ho však nedoporučovala jako první setkání s cyklem. Kdepak. Pěkně začněte s *Lesem mytág*. A pak pokračujte. A až dočtete Ryhopský cyklus, ještě je tu *Merlinův kodex*.

A pak možná, když procitnete ze sna o věčném válečném poli nebo když zachytíte v dálce v lesním stínu podivnou postavu, budete vědět, že minulost a budoucnost jsou jen iluze a my všichni žijeme v mýtu.

Robert Holdstock: Avilion, nakladatelství: Polaris 2010, obálka: Zdeňka Boušková, překlad: Petr Kotrle, 360 stran, 259 Kč
Lament

Aeronautilus 2010

V sobotu 10. 7. se na Festivalu fantazie udílely již po šesté ceny *Aeronautilus*. Hlasování je specifické – v prvním kole nejlepší povídku, knihu, obálku a web roku vybírají odborníci a o vítězích, nejlepších z těchto nominovaných, rozhodují návštěvníci Festivalu. Kromě vítězů jednotlivých kategorií jsou každý rok oceněni také velmistři z řad autorů i organizátorů (redaktorů apod.). A jak to dopadlo letos? V kategorii Nejlepší povídka zvítězil **Pavel Renčín** s příběhem *Memento mori* ze stejnojmenné antologie; **Jana Šouřilová** získala cenu za nejlepší obálku (román *Vítr v piniích*), webem roku se stala **Fantasy Planet** a sošku za nejlepší knihu obdrželi **Františka Vrbenská** a **Jakub D. Kočí** za román *Vítr v piniích*. Velmistry se pak stali **Josef Pecinovský** a **Václav Praveda**.

Pavla L. / FantasyPlanet

Třicátá Marinina láska

Žila byla, v padesátých letech se na předměstí Moskvy narodila do sovětské rodiny Marinka. Nebyla to rodina bohatá ani chudá, tatínek pracoval a maminka vyučovala hru na klavír a psala na stroji. Nu, peněz nezbyvalo. A tak tatínek odjel pracovat na Dálný sever. Přijížděl co půl roku a tak si maminka, která beztoho spíše pokuřovala a hrála na piano než vyučovala, našla milence. Tatínek se vrátil a za zhořklý peníz vzal alespoň Marinku k moři. Bohužel se tam ožral a dceru zneužil, ráno se probral a utopil. Maminka dala Marinku babičce a odstěhovala se s novým tatínkem do Pitěru. Řeknu vám, houbci síví, kolikrát i Maxim Gorkij našel v životě proletáře v carské Rusi více radosti.

Ovšem Vladimír Sorokin je mistr konceptu, skládá děj z vybraných partií a ty popisuje přesně vybranými prostředky. Sestavuje se vám tak před očima hrůzné lepirelo osobních tragédií, středních cest a cestiček uspokojení i dalších ingrediencí, o nichž byste možná před četbou neměli vědět, pokud nechcete četbu užívat jako artistní rozbor. *Bud' je to akademické psaní na stroji, nebo usopené kňourání, praví o interpretaci Chopina jeden ze zazobaných Marininých milenců. Totéž platí o knize: je to výjimečný kus, nebo tuctová sračka s dobrými „public relations“? Dlouho, až k posledním stránkám jsem nevěděl. Trochu mi pomohlo nahlížet na konceptualismus jako na grind-core. Stavební kameny jsou známé a neměnné, záleží jen na jejich podání a na vás, zda dílko ohodnotíte jako klenot nebo jako další nudný kravál o ničem...*

Myšlenka vyslovená jestiť lží. Vraťme se však k Marině, té může, která snad našeptala bonmot výše uvedený chátrajícímu Ťutčevovi. Marina, klavíristka nemalého talentu, si vzdor prvému odstavci nejlépe špatně. Pracuje jako učitelka hudby, což je lepší než kopat na poli v kolchozu nebo stát u pásu ve fabrice. Nedostatek peněz řeší různí přátelé, kamarádi, umělci a návštěvníci. Jen obrazy matky s milencem a utopeného otce jako by ukazovaly na dávné, mýtické zranění krále. Celá kniha je vlastně grálový quest, cesta za dokonalou láskou (nenalezenou u otce), cestou za heterosexuálním orgasmem s tváří neznámé lásky, již jsem dle trojúhelníkové tváře nepoznal (mea culpa, zkušeni ruštináři odpusti).

Jakkoli byla kniha v Sovětském svazu zakázaná, patrně mnohem více, než ji nenáviděli sovětské politruce a cenzoři, ji budou nenávidět genderové teoretici (genderové vybalancování, žádný překlep, hlavy skopové) – seznam 29 lesbických Marininých lásek je panoptikum zrůd, sadomasochistů, trosek, smažek a povahových defektů všeho druhu, s výjimkou pár nešťastných individuí k politování.

Sovětský režim vyčítal knize pornografický charakter. *Nejstrašnější však byli sami lidé – rozžvýkaní a prosáklí každodenním zlem, bídou a věčnou štvanicí. Podobně jako ohavné paneláky i všichni ti lidé Marině bez ohledu na vnější odlišnosti postupně splývali k nerozeznání. Již před polovinou se čtenáři vkládá otázka, co že je to odporné porno: lízání vnějších rodidel nebo detailní popisy sovětské reality?*

A ještě jedna oběť! Jakkoli je kniha plná Ťutčevů, Pasternaků, Achmatovových a Mandelštamů, ať se v ní abstraktní malíři střídají s prvními ruskými punkery a tajnými čtenáři Bible, vzdor tomu, že je přehledem klenotů a nutného vzdělání člena

alternativní kultury, ukazuje na disidenty jako na propitě, nedospělé lůzry, kteří ve slastném víru ožiraček dřívě nebo později udělají průser, a potom se vrací „prožření“, zlomení z let v lapáku a nikdo jim moc nerozumí.

Obtěžkán šunkou a ovarem, lid sám sobě králem i soumarem. Pomalu se kalí i Marinin svět a ona, ukřivděna ve svém vrtochu jako orientální fúrie, ničí své alternativně-prostitučně-prominentní mililieu, aby se s odpovědností sedmiletého dítěte vrhla se svatým zanícením vstříc lidu, který ovšem převyšuje příjmy i kvalitou života. Sorokin zde odhazuje další možnost po rusku se utopit v bezvýchodnosti života, tentokrát v barvách pravosláví a ruských variant New age.

Marina potkává Sergeje Nikolajeviče Rumjanceva. Konečně se dovidáme proč se nestala světovou koncertní

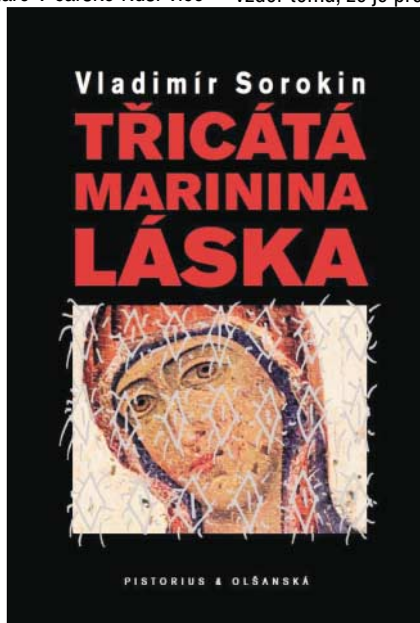
hvězdou. A... nečtete, kdo si chcete knihu vychutnat!!! Nejde to popsat, snad jen slovy Karla Kryla: „Tiše a všestranně Tvá láska ke straně; Probůh ne, probůh ne.“ Sorokine, tys pravý ďábel! Postavami vládneš jako loutkami a blahoslavení, jež Tvému popisu uniknou! Před očima vyděšeného čtenáře se postavy tolik živě promění v papírové loutky a ty pak ve své odlesky na zástěně a nakonec se zhroutí i forma vypravování i forma odstavců. Chytilová měla podobný nápad, když točila Sedmikrásky.

Konečně se tedy ukázalo, co byl Sorokinův sovětský hřích. Na necelých třech stovkách stran vyvrátil komunismus, ukázal, že lidem nikdy nebude nevadit, že nemají nic, že dřou jako koně, že jejich děti umírají a jejich příbuzní že se nedovolají práva. Ukázal, jak složité je věřit, že kabát a tím spíš stěny nádraží jsou bližší nežli košile. To se nedá odpustit.

Kafíčka a chlebičky nejsou pro dělnickou třídu, takhle mlíčko a do něj nalámaná střída. Jo, až si budete knihu prohlížet, naklopte si ji a ve tváři světice najdete dvacet rozdílu...

Vydal Pistorius a Olšanská v roce 2010.

Jarek Kopeček

Český sen o Togu

O aktivitách Jaroslava Olši, jr. coby českého velvyslance na jihu Koreje se můžete dozvědět také z jeho webových stránek na www.mzv.cz/soul, kde je jak přehled zpráv o českých aktivitách, ale také např. přehled všech zachycených anglicky psaných článků o Česku vydaných v korejských médiích a bohatý přehled článků a interview JO ve vztahu k Česku.

Traduje se, že po první světové válce mělo Československo převzít do správy Togo, kolonii poraženého Německa. Jak moc má tato legenda reálný základ?

Ač se to může zdát divné, Češi tradičně byli nadprůměrně zdatní cestovatelé se zájmem o blízký i vzdálenější svět. V posledním desetiletí to lze vidět jak na počtu Čechů cestujících do zemí Asie a Afriky, ale třeba na vysokém počtu původních českých cestopisů ze všech koutů světa. Ale už v 19. století se velká řada Čechů projevila jako zdatní obchodníci, vědci i experti na všech kontinentech.

Navíc v druhé polovině 19. století jiní Češi také masově odjžděli coby kolonisté do USA či Latinské Ameriky, ale pomýšleli také na další kontinenty, včetně Afriky. Zájem o mimoevropský prostor tu tedy byl – i díky takovým propagátorům, jako byl třeba cestovatel a literát Vilém Němec, autor půltuctu děl o od Egypta po Etiopii a Somálsko.

Navíc Československo bylo chápáno po skončení 1. světové války jako jedna z vítězných zemí, takže úvaha o podílu na správě území dříve patřících Německu nebyla zase tak nelogická. Chvilí se hovořilo i o možnosti připojení Lužice, pak přišly na řadu kolonie – z nich se nejvíce mluvilo právě o západoafrickém Togu. Ve hře ale byly i další varianty, např. převzetí do svěrenecké správy německých držav v Pacifiku, což je dnešní severovýchodní část Papuy Nové Guineje a také ostrovní státy dnešní Mikronésie.

Kdo konkrétně vznesl takový návrh? Vycházela iniciativa ze strany československých diplomatů třeba jako finta, aby měli z čeho ustupovat při vyjednávaní důležitějších požadavků?

V oficiálních materiálech Versailleské konference, kde se nakonec rozhodlo, že Togo bylo svěřeno do francouzské správy, se o tom nehovoří, takže pokud tato možnost vůbec byla tématem jednání, pak jenom někde v kuloárech. Na československé straně byl hlavním iniciátorem zřejmě Jan Klecanda, dnes už pozapomenutý cestovatel a literát publikující jako Jan Havlasa. Budoucí autor desítek cestopisných i prozaických děl především o zemích Asie byl v té době spolu s arabistou Aloisem

Musilem jedním z hlavních propagátorů aktivit nového Československa v zámoří. Nikoliv překvapivě se Klecanda tak už v roce 1919 měl stát prvním čs. vyslancem v Číně, ale protože se nepodařilo dořešit otázku navázání diplomatických styků, odcestoval nakonec jako vyslanec do Brazílie. Svou ideu o československém koloniálním panství ale viditelně neprosadil.

Jak se informace o Togu dostala do českého povědomí? Psalo se o tom v novinách?

Asi ano, ale byla to spíše zvědavost a kuziozita. Tématem seriózních diskusí se možnost zisku kolonií nejspíš nestala.

Mělo Československo na případnou kolonizaci vůbec finanční, vojenské a lidské zdroje?

Ano i ne – oba pohledy jsou zřejmě realistické.

Vojenskou sílu Československo mělo – 60 tisíc legionářů na ruském Dálném východě by se jistě dalo lehce přesunout jako kompaktní síla třeba do Toga nebo na Novou Guineu jako základ tamní koloniální správy. A zřejmě by Československo mělo i tu sílu lidskou – stačí si připomenout naši „modernizaci“ Podkarpatské Rusi. Ta totiž po celé meziválečné období byla tak trochu naší malou „kolonií“ – samozřejmě jenom v tom smyslu, že se jednalo o zaostalé území, které potřebovalo obrovské množství finančních a lidských investic... Stovky českých učitelů, inženýrů a dalších odborníků působících v Mukačevu mohlo klidně působit právě i v Togu.

Hypotetická otázka. Jaký koloniální pán by Československo bylo?

Těžko říct, přece jenom naše historická zkušenost byla jiná než Britů, Francouzů či Portugalců, kteří byli ve svých dobách budovateli impérií. Na druhou stranu by se ale Češi k – z jejich pohledu – „necivilizovaným“ Afričanům chovali zřejmě v mnohem podobně paternalisticky. Byla by tu snaha „učit je“ a „vzdělávat“, což by s sebou logicky neslo i kulturní a společenské konflikty... Na hypotetické lince mezi brutální portugalskou kolonizací na straně jedné a britským principem indirect rule bychom asi byli spíše na liberálnější straně. Zřejmě bychom šli cestou nejbližší francouzského modelu, kde by Čech-voják, Čech-uředník a Čech-učitel byli v kdejaké zapadlé africké vísc...

Co dobrého a naopak špatného by kolonie mohla Československu přinést?
Především nesmíme zapomenout, že meziválečné Česko-

slovensko bylo v meziválečném období – stejně jako dnes Česká republika – životně závislé na zahraničním obchodu, a tak bez ohledu na svou reálnou „velikost“ nebo fiktivní „malost“, jak ji vidí i vidělo hodně Čechů, muselo být vždy zahraničně-politicky a zahraničně-ekonomicky aktivnější než řada větších evropských států, třeba Polsko.

Už tehdy si to lidé jako Musil, Havlas a také Beneš a Masaryk dobře uvědomovali, když plánovali československou politickou a ekonomickou expanzi do světa.

Když vynecháme standardní úvahy o kolonii jako odbytišti výrobků a zdroji surovin i levné pracovní síle nebo dokonce o šíření českého jazyka, měla by koloniální zkušenosti i dlouhodobé zahraničně-politické dopady. Co by se třeba stalo po obsazení Československa v roce 1939, nesídlila by Benešova exilová vláda v tožském Lomé? Pokud ano, pak by to znamenalo mnohem těsnější kontakty s de Gaullem, který sídlil v nedalekém konžském Brazzaville, a zřejmě ne tak blízký kontakt na Londýn.

V případě správy území v Pacifiku by ten dopad byl ještě větší, protože Čechoslováci by byli jednou ze zemí bojujících s Japonci. To by automaticky znamenalo těsnější vztah s USA – a třeba by tak americká armáda neosvobodila jenom Plzeň, ale možná i Prahu.

Vědí intelektuální či diplomatické elity Toga o této „společné“ historii?

Jelikož žádná nikdy nenastala, logicky o ní ani nevědí. Ale i v případě Německa, které v Togu tou koloniální mocností bylo, se o této minulosti – na rozdíl třeba od Namibie – toho v Lomé moc neví. I na německou minulost se tam dnes zapomnělo natolik, že jeden z bývalých německých velvyslanců tento „zájem“ obnovoval například tím, že sponzoroval vydání knihy o německé architektuře Toga.

Projevoval se československý zájem o Togo poté, co země získala nezávislost, třeba i počtem tožských studentů v Československu?

Ani tady to nehrálo roli. Primární pro československé diplomaty vždy bylo, zda je daná země správným spojnecem socialistického bloku. A když takováto doba v 60. letech nastala, dokonce jsme v hlavním městě Lomé měli velmi krátce rezidentní československé velvyslanectví... A i díky tomu v Československu studovali i studenti z Toga – jeden z nich se dokonce před zhruba 15 lety stal tožským ministrem...

**Jaroslav Olša, jr.,
diplomat a autor knih o Africe**

Nový Sarden

Na počátku úžasné změny, kterou ještě čtenáři sci-fi rubriky naplno nevnímají, byla touha oživit Sarden jako web pro fanoušky fantastiky. Za léta, kdy jsem po Pagim začal formovat svoji vizi deníku o fantastice, se mnohé změnilo, ale původní cíl bylo vytvořit něco hodně podobného komunitním webům, kde se lidé podělí o své názory a poznatky. Poslední kapkou,

kdy pohár odkládání rozhodnutí přetekl, by mohlo být faktické zničení možnosti volně diskutovat na Lidovkách a Neviditelném psu. Díky pozitivnímu nátlaku a nabídce Petra Šimčíka nebylo co řešit. Petr vzal technickou stránku věci do svých rukou a výsledek můžete vidět na www.sarden.cz.

Nezávislý portál tak přináší neuvěřitelnou volnost jak pro čtenáře, kteří mohou diskutovat bez nutnosti přihlášení a odtajnění své identity, tak i pro redaktory, kteří mohou využívat uživatelsky přívětivější tvář redakčního systému. Své plody tato změna nese v současnosti v podobě několika vymožeností, na které jsme si na Nev. psu odvykli nebo je vůbec nevyzkoušeli. Nejblíží budoucnost přinese omezení naší činnosti na Neviditelném psu, což hodláme vykompenzovat nárůstem informačního a publicistického servisu na www.sarden.cz.

Kromě volné diskuze k článkům si můžete diskutovat ve fórech na různá témata (hlavně slušně), hlasovat v anketách, sledovat, co je nového na spřátelených stránkách, pokochat se bohatými galeriemi k jednotlivým recenzím, zasoutěžit si o pohádkové ceny, vybrat si vzhled, který je vašemu oku lahodící. Společně s novou tváří Sardenu vás pak rádi uvidíme i na Facebooku, který využíváme jako plnohodnotný doplněk. Každý den si můžete užít nejrychlejší informační a relaxační servis naší redakce. S velkou oblibou se setkaly soundtrackové pecky pro dnešní den nebo galerie plakátů k akcím a filmových posterů.

Sarden možná změnil svou tvář, rozhodně však k lepšímu, minimálně prodělal víc než obyčejnou plastiku. Pevně věřím, že se i vy brzy přesvědčíte o pravdivosti mých slov, pokud se tak již nestalo.

Pechy

Nová dobrodružství Julese Verna

Pokud již znáte sebrané spisy Julese Verna nazpaměť a ještě nejste nasyceni jeho příběhy, Stephen Baxter, Brian Stableford, Ian Watson, Peter Crowther, James Lovegrove, Eric Brown, Laurent Genefort, F. Gwynplaine MacIntyre a Michael Mallory vám napsali další, Ondřej Neff by to nezvládl lépe. Druhý díl se chystá.

Albatros 2010, obálka Zdeňěk Burian, 224 stran, 279 Kč.

interkom 7-8/2010

Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky

Křižácká tažení, v konečném důsledku až překvapivě nevýznamný ventil, jímž katolická Evropa upustila sociální tlak předlhně daného středověkou teplou periodou, jsou stále živým a atraktivním tématem. Dodnes je každou chvíli někdo označen za křižáka, čímž je myšleno, že je to ohavné individuum, je muž by mělo být – nejlépe beztržně – natlučeno. Záleží pak na tom, kdo má hůl, aby se vědělo zda – slovy klasika – vítat nebo hrozit. Ve druhém plánu pak bývá doba křižáckých válek chápána jako ono proslulé černobílé období, kdy zlí bojovali proti hodným. Kniha očitého svědka prakticky všech křižáckých úspěchů je cenným příkladem, že voda stále teče z kopce a že svět se stále stejně točí.

Cituji: *Usáma Ibn Munkiz (4. 7. 1096 – 16. 11. 1188), arabský emír ze severní Sýrie, válečník, politik, dvořan, spisovatel. Narodil se dva roky před vpádem prvních křižáků do Sýrie a zemřel rok po bitvě u Hittínu, kde byli křižáci poraženi vojskem Saladina. Usáma žil na dvorech a v armádách seldžukovských a fátimovských vládců, v Káhiře a v Damašku i mezi křižáky v Jeruzalémě. Usáma Ibn Munkiz byl bojovníkem, dvořanem a literátem. Zachovala se po něm sbírka básní a tři další knihy, ještě více se ztratilo. Jak vznosné! Usáma Ibn Munkiz byl loupežník, pletichář, který často sázel na špatné koně a hoštapler, který měl ve zvyku přetáhnout strunu. Jaké zklamání! Usáma Ibn Munkiz byl synem své doby, a to neobyčejně úspěšným. Vždyť kolik jeho současníků známe jménem?*

Všech těchto pohledů užijete v jeho rekapitulaci životní pouti požeňnaně. Usáma (dovolte mi tuto familiarit, či si sami doplňujte Ibn Munkiz) se líčí ve skvělých sépiových barvách celoživotní slávy a úspěchu. Předmluva překladatele Rudolfa Veselého něco záře ze stařeckých šedin ubere. Čtenáři předestře historickou situaci období prvních křižáckých výprav, příčiny úspěchu té první, jakož i neúspěchů těch ostatních. Představí jména účastníků, jejichž neustálé omílání v textu knihy je otravné až k zbláznění. Dovíme se o rodu Ibn Munkiz odvozujícího se od beduinského, čistě arabského kmene Kanána a jeho lénu – hradu Šajzaru – vybojovaném roku 999 na Byzanci. Rod Ibn Munkiz tedy představoval pravé rytířstvo – bojovníky, jímž byly přiděleny majetky na „hranicích“ civilizovaného světa. Usáma sám pak rodu ostudu rozhodně neudělal, neboť odvaha mu rozhodně nechyběla a celkem brzy se uplatnil.

Předmluva knihy se sice v průběhu staletí ztratila, děj zachovalého textu začíná rokem 1038. Dvaatřicetiletý Usáma bojuje s Franky v severní Sýrii, za dvě strany už je v Damašku a za další dvě v Egyptě. Chronologický výklad celého života autorovi zabere 43 stran, načež se literát vrhne na 233 stran historek. Jistě, svou roli tu hraje dobový vrtoch, ale neměli by-

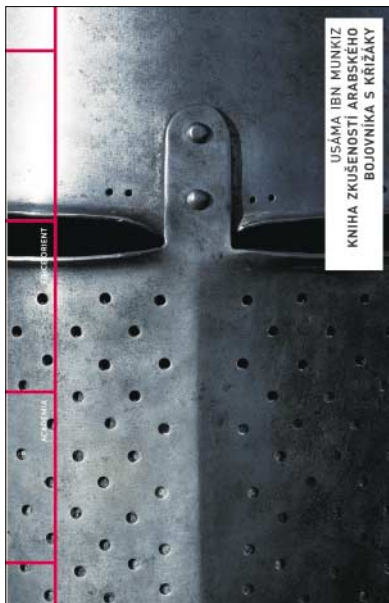
chom zapomínat ani na překladatelovu předmluvu – Usáma měl dobrý důvod neuvádět svůj život v příliš košatých souvislostech. Servilní veršovávky na mocné tak jen zakrývají fakt, že starého organizátora vražd chleboďárců si od jistého okamžiku každý rád držel od těla.

Poněkud nakaširované, časosběrně vypravování se stává zábavnějším právě v historkách. Leč připouštím, že je prostě potřeba přivyknout archaickému stylu. Překlad v tomto směru příliš nepomůže, jedná se o reprint vydání z roku 1971, v nakladatelství Odeon – Edice Světová četba, svazek č. 430. Pro čtenáře beletristického, který se netrápí rozdíly mezi všemi těmi 'Adududdíny, je kniha příjemným vypravováním. Dějepisně zodpovědný čtenář si musí důkladně nastudovat předmluvu či v textu sledovat odkazy k vysvětlivkám.

I pokud nedržíme v paměti letopočty a genealogie zmiňovaných vládců a velitelů, nalezneme v textu zajímavé postřehy. Kupříkladu vezíra Ridvána snědli, aby byli stateční jako on. To poté, co mu jeho štolba zrádně srazil hlavu. Řetězec zrad, jichž se předtím sám Ridván dopustil, je velice nepřehledný, stejně jako role autora v něm. Právě v těchto řetězcích zrad každého každým se zrodil úspěch křižáků, kteří zastihli islámský svět ve stavu schizmatu, rozpolcený mezi šiitské Fátimovské chalify v Egyptě a sunitské Abbásovské chalify v Bagdádu, které nesmírně podpořila invaze Turků přijavších sunnitskou ortodoxii.

Aby toho nebylo dost, počátek křižáckých tažení se kryl s rozpadem centralizovaného seldžuckého sultanátu do řady samostatných tureckých emirátů bojujících o stejnou moc jako jejich arabští kolegové. Z knihy samotné se dovíme o nezávislé moci arménských křesťanů. Arménská Edessa, jejíž vládce sesadil Balduin de Boulogne, se stala ostatně první křižáckou državou. O synkretisticko-gnostických mandejcích a rozporech mezi byzantskou ortodoxií a převážně monofyzitskými syrskými křesťany se v knize nedočkeme vůbec. K všeobecné nepřehlednosti situace však přispívali.

Zjistíme tak, že muslimové bojovali především s muslimy a křižáci často s nemuslimy. Dominium Munkizovců stálo nezřídka v řadách syrské muslimsko-křižácké ligy bránící se sjednocovacím snahám tureckých sultánů nebo emíra z Mósulu. Velikost islámského území dokládá drobná poznámka, že Usáma odmítl post emíra v Asuánu, jednalo se totiž o pohraniční pevnostku islámského světa sužovanou súdanskými křesťany. Nimbus velikosti islámského chalífátu se tak ukazuje být spíše důsledkem obalamucení a našeho vrtochu vidícího v dějinách křesťanství zpravidla jen dějiny sekty katolíků.

Vzájemné interakce tehdejších lidí nebyly z nejlepších. Usáma líčí historii podlosti jeruzalémského krále, který karavaně s jeho rodinou vystavil glejt, ale následně nechal lodi, v níž plula, prosekat bok, aby se mohl zmocnit majetku „z vraku“. Lidi ovšem do zajetí nevzal se slovy, že mají přece glejt... Spravedlivé rozhořčení z nás vyprchá po autorovu nadšeném líčení vraždění zbloudivších křesťanských poutníků. Z dalších historek pak vyplývá, že i Usáma ctí hrábě, které hrabou k sobě, a velebí islámské ženy, které prchly ze zajetí, stejně jako proklíná křesťanské, které učily totéž. Vrátime-li se k historii s lodí, je pozoruhodné, že Usáma nejvíce litoval ztráty 4.000 knih, které si vezl z Egypta. Co se týče každodenního života, byla muslimská šlechta bezpochyby „civilizovanější“ než její severofrancouzští a němečtí protivníci.

Několik zmínek se překvapivě týká alkoholu: ... v době *Abú Bakra as-Siddíka odpadly arabské kmeny od islámu*. Důvod byl prozaický – jejich náčelníci nevydrželi nechlastat. Vojsko, v němž měl místo autor, je spravedlivě pobilo. Ovšem, ne na každého se používal stejný metr. Artukovský emir Ílghází z Mardinu měl zvyk, že začal-li pít víno, byl dvacet dní opilý. Usáma tímto lituje, že jeho vojska po vítězství v bitvě s křižáky rovnou nedobyla Antiochii. Uvádí však, že se jednalo o bitvu u Tell Dánis, v níž bylo muslimům děsivě natlučeno, bitva, v níž Ílghází zabil antiochijského knížete Rogera, přišla až po čtyřech letech u al-Balátu. Král Balduin II. stihl svými vojenskými akcemi antiochijské knížectví načas stabilizovat, patrně v době Ílgházího hodokvasu.

Nemalou část Usámovy vypravování tvoří lovecké historiky. Sokolnictví muselo panství jeho otce prakticky paralyzovat, neboť nakupoval dravce od vesničanů v takovém množství, že mu mřeli na bidélkách hladem. Píše o loveckých psech, kupovaných od Arménů, loveckých gepardech, loveckém ry-

sovi. Překvapivé je, že Blízký Východ dosud skýtal dostatek lvů – v Lybii vychytali Ivy už Římané za účelem her v cirku.

Ale on se uzdravil a byl pak zase jako satan, praví se o jednom křižáckém vládci, který Usámovým souvěrcům svou drzostí, brutalitou a tuhým kořínkem pil krev. Historky o brutálních zraněních a zázračných vyléčeních jsou další studnicí nevyčerpatelnou. Nežidka autor kombinuje zázračné uzdravení se smrtí z celkem malicherných příčin, aby ukázal moc boží. Zvláště umění křesťanských léčitelů nastoluje otázku, jak je možné, že vůbec nějací Evropané přežili.

Ze zřetele bychom neměli pouštět, že hlavní náplní knihy je boj. Není to vždy jen boj s křižáky, ale válečnictví přesto zůstává hlavní náplní. Usáma osciluje mezi zodpovědným, plánovaným válečnictvím: *Vždyť ve všem konání, při němž se neužije rozumu, se ukáží chyby a neúspěch*, a fatalistickým bitkařením: *Osud je však pevnost nedobytná. Vítězství ve válce je dáno Alláhem, nezávisí na uspořádání šiků či rozmístění oddílů ani početnosti poražených či vítězů*. Patrně podle toho, jak se zrovna jeho šikům dařilo. Převážnou část jim popisovaných bojů ostatně tvoří šarvátky. Budme však spravedliví, ty tvořily většinu veškerého dobového válečného úsilí. V několika případech dokonce popisuje „one man show“, kdy jediný muž na koni přepadne karavanu, postupně pobije její ochranu a velbloudy odvede. Usámovi samotnému se přihodilo, že polovinu velbloudů loupežníkovi raději přenechal. Zkrátka doba rytířská...

Kniha poskytuje mnoho cenných detailů, na internetu naleznete úryvky popisující ordály, dobývací práce i psi plemena. Představuje tak cenný historický zdroj a příležitost přečíst si autentickou středověkou arabskou literaturu. Čechům patrně neunikne její forma v jednotlivých kapitolách: pepinovsko-švejkovské řetězení historek.

Vydala Academia v roce 2009.

Jarek Kopeček

John C. Wright: Autor posedlý (budoucí) temnotou

Pozorný čtenář se mohl se jménem amerického spisovatele Johna C(harlese) Wrighta setkat již před třemi roky, kdy v lkarii vyšla jeho pozoruhodná povídka *Za noci bdím* (Ikarie 7/2007), nebo o rok později, při četbě rovněž zajímavé práce *Zákon pohostinnosti* (Ikarie 6/2008).

Nakladatelství Laser a Martinu Štostovi patří náš nehynoucí dík, že se můžeme seznámit i s knižní tvorbou jednoho z nejzajímavějších autorů počátku tisíciletí. Zatím vydali první dva díly trilogie *Zlatý věk* a *Fénix vítězný* a první část Války snů: *Poslední Strážce Věčnosti*. Většina recenzentů se shoduje, že jde o autora „filosofické SF“, čímž patrně myslí, že se autor zamýšlí nad hodně vzdálenou budoucností lidstva a toho, co se z něho vyvine (*Za noci bdím*). Ve *Fénixu vítězném* se autor dokonce promýšlí budoucnost celého vesmíru a v něm žijících/existujících inteligencí v době, kdy vyhasnou všechna slunce. Ta bude mnohokrát delší než současné období jasu a energetické hojnosti, a cílem inteligentních bytostí je připravit se na to...

Toto ale čtenáři IK asi vědí, dnes máme možnost JCW poznat i jako autora zdánlivě klasické fantasy o probouzejícím se zlu a hrdinovi, který jej jako jediný může zastavit. U JCW to ale nebude tak jednoduché...

Laser 2010, 292 str, 269 Kč

Až světu dojde energie

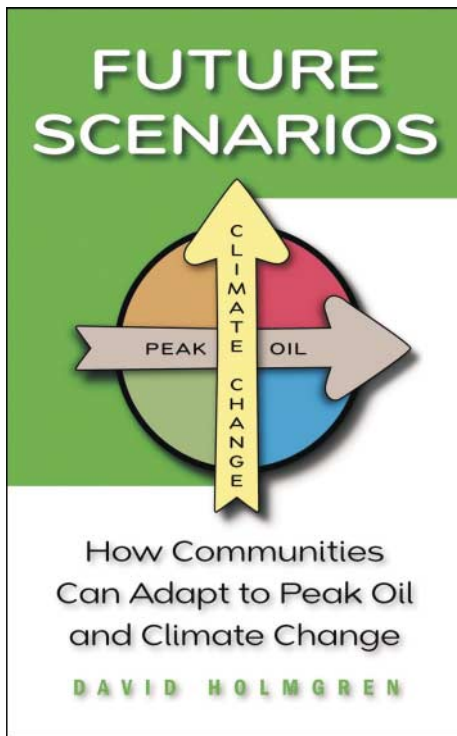
Loni vydal David Holmgren, jeden z otců permakulturního hnutí, tedy radikálně ekologického pojetí hospodaření s půdou i celé společnosti, útlu knižku s názvem *Budoucí scénáře* a s podtitulem *Jak se komunity mohou přizpůsobit ropnému zlomu a změnám klimatu*. Pustila jsem se do četby s nadějí, že se dozvím, zda mám v případě globálního kolapsu začít pěstovat brambory, nebo raději oves a hrách, ale zjistila jsem, že jde o knihu hodně analytickou, futurologickou, předkládající čtyři dosti konkrétní vize budoucího vývoje světa.

V první části knihy Holmgren zdůvodňuje, proč pokládá do budoucna za nevyhnutelný „energy descent“ neboli energetický pokles. Doufá v pomalé a postupné klesání globální spotřeby energie, i když připouští i katastrofickou variantu náhlého zhroutení planetárního systému a vyhynutí větší části lidstva. Vize postupného poklesu energetické náročnosti lidských aktivit ovšem poskytuje víc prostoru pro celou škálu spekulací a vizí, které nám třeba někdy v budoucnosti opravdu pomohou. Tyto vize počítají s větší soběstačností rodin a malých místních komunit, možná s návratem k předindustriální společnosti.

Sama si nejsem úplně jistá, zda musí k energetickému poklesu nutně dojít, ale Holmgren vlastně jen domýšlí to, co už se kolem nás děje. Je jasné, že scénář technologické exploze, tak oblíbený v polovině 20. století, jehož součástí byly vize expanze lidstva na jiné planety (nevádí, že Země bude vybydlená), byl příliš ambiciózní a dnes z něj zbyly jen malé střípky. Současní technooptimisté sázejí spíše na vizi stability, týkající se energetických zdrojů, spotřeby i populace. Jenomže to všechno je pořád velmi vzdáleno trvalé udržitelnosti, protože celá společenská struktura počítá s neustálým růstem všeho, a co hůř, exponenciálním „růstem růstu“. Nemůžeme prostě stíhat vývoj a zajišťování nových energetických zdrojů, protože mechanismy ekonomického rozvoje a konzumu nám budou stále „podtrhávat nohy“ a jakmile vznikne nějaký zdroj, ihned bude zkonzumován zvýšenou spotřebou. Kdoví, jestli dnes ještě máme dost fosilních paliv na to, abychom nějaký funkční přechod na jiné zdroje zajistili. Autor navíc upozorňuje, že řada válečných konfliktů 20. a 21. století, zdůvodňovaných nacionalismem, náboženstvím a kdoví čím ještě, se ve skutečnosti vedla a vede o naftu.

Kromě ropného zlomu (vrcholu těžby ropy, který už zřejmě nastal a teď bude ropy jen ubývat) se na nás valí další pohro-

ma, globální oteplování, takže se nedá čekat, že bychom si do budoucna mohli udržet současnou úroveň konzumu a blahobytu. Holmgren suše konstatuje, že rychlé snížení emisí skleníkových plynů je reálně možné pouze ekonomickým poklesem (recesí), protože státy se na něm samy nedohodnou. Obdivuje permakulturní systém na Kubě, kterou navštívil a sledoval, jak se tam lidé vracejí k soběstačnosti, kutilství a samozásobitelství (nějak nepíše o tom, že to nedělají dobrovolně a že nemají na výběr, ale z hlediska jeho vizí to vlastně není důležité).

Čtyři scénáře

Holmgren své dlouhodobé vize přehledně rozškrtal podle vývoje podmínek na zeměkouli takto:

Destruktivní oteplování a rychlé vyčerpání fosilních paliv – záchranné čluny (lifeboats). Jde o katastrofický scénář, jaký mají v oblíbenosti autoři sci-fi. Holmgren doufá, že i když lidstvo zčásti vyhyne, zachová se ostrůvky znalostí, dovedností a kultury, které právě označuje jako záchranné čluny.

Destruktivní oteplování a pomalé vyčerpání fosilních paliv – klasické technologie (brown tech). Proti dnešku se mnoho nezmění, budeme i nadále věřit v technologický pokrok a „růst růstu“, což povede k vyostřování problémů a stejně nakonec nastane předchozí scénář – záchranné čluny.

Pomalé oteplování a rychlé vyčerpání fosilních paliv – péče o Zemi (Earth stewardship). Jde o nízkoenergetický model, tak milý radikálním ekologům. Vzdáme se představy ekonomického

růstu a začneme usilovat o skutečnou udržitelnost, což předpokládá radikální proměnu všech hodnot.

Pomalé oteplování a pomalé vyčerpávání fosilních paliv – zelené technologie (green tech). Scénář odpovídá dnešním zeleným politickým trendům, které neztrácejí víru v ekonomický růst, takže je neudržitelný a stejně nejspíš vyústí ve scénář péče o Zemi.

Osobně si nemyslím, že globálně nastane pouze jeden jediný z těchto scénářů, spíš bych předpokládala nějakou jejich mozaikovitou kombinaci. Autor však v každém případě čtenáři předkládá velmi inspirativní podněty k vlastním dedukcím, spekulacím a vizím. Knižka to není příliš optimistická, ale přesto na mě působila celkem pozitivně – strhává totiž z budoucnosti roušku tajemství, mluví o ní velmi střídavě a věcně, a tím stimuluje i čtenáře k tomu, aby se přestali bát o lepším či horším příštím přemýšlet.

David Holmgren: *Future Scenarios*, Green Books, UK, 2009

Eva Hauserová

Časem s vědou

Prázdninový exkurs do zámku i podzámčí vědy

De iure spectorum (O právu strašidelním) se jmenovala práce juristy Andrease Bechera, kterou obhájil 25. června 1700 před učeným kolegiem právnické fakulty univerzity v Halle za účelem „řádneho dosažení nejvyšších hodnotí a privilegií právnických“. V braniborském kurfiřtství se tak konečně našel někdo, kdo mohl kompetentně vést soudní spory pramenící z toho, že někdo prodal dům či pozemek a přitom nabyvateli zatajil tu podstatnou skutečnost, že v jeho nemovitosti straší. Nebo věděl, jak vyčíslit její cenu či výši hypotéky na inkriminovanou nemovitost uvalené, etc. etc. Je to spis důkladný i důmyslný, jak dosvědčuje kupříkladu ukázka z jeho § XXVI: „... Nechtě tedy nejprve se kupec nastěhuje do domu a všelikými modlitbami prosí Boha o záštitu a ochranu a podobně to důvěře očekává, a teprve i když potom on sám nebo jeho rodina by byli strašidly znepokojováni, pak nechť žaluje prodávajícího o zrušení kontraktu; tak nebude poškozen ani kupec, ani prodávající...“

O tom, že šlo o otázku palčivou a aktuální, svědčí i úryvek ze zakládací listiny berlínské Akademie věd ze dne 11. července 1700: „Prezident Akademie je dále povinen ze všech svých sil přispívat k vyhubení vlkodlaků, permoníků, draků, vodních žínek a bludiček. Aby byl lid účinně pobídnut k této bohubilé činnosti, vypisuje se na vypátrání každé z těchto příšer, ať už je odhalena v dírách, jámách, jeskyních nebo jezerech, odměna šesti tolarů.“

Příkladu berlínských učenců se chytila kupříkladu městská rada jihoněmeckého městečka Hechingen, když 5. února 1725 vyhlásila: „Každému, kdo polapí, přinese a odevzdá skřítku, šotka, rusalku nebo jiné strašidlo, bude vrchním lesmistrem vyplacena odměna pěti zlatých.“

Peníze nikdy nerostly na stromech, a tak jistě prohlédneme skrytou lest (koneckonců zakladatelem a prvním prezidentem této akademie byl jeden z posledních univerzálních génů Gotfried Wilhelm Leibniz): „Když ani za takovou sumu nikdy nikdo žádnou příšerku nepřináší, existují vůbec?“

A teď pryč ze suterénu, vzhůru k vědě jako břitva!

V roce 1908 dva dánští veterináři, Vilhelm Ellermann a Oluf Bang, oznámili, že se jim podařilo „infikovat“ zdravá kuřata erytromyeloblastózou (poměrně vzácným druhem slepičí leukemie) nejen tím, že jim injikovali živé nádorové krevní buňky (to se dalo čekat, šlo de facto o transplantaci), ale také injekcí pouhé krevní plazmy nemocné slepice. Tuto „čistou“ plazmu získali pomocí porcelánového filtru, který zadržel nejen každou nádorovou buňku, ale i mnohem menší bak-

terie. Původcem choroby tedy musí být virus, usoudili badatelé. (První viry, konkrétně tabákové mozaiky, objevil v roce 1892 ruský botanik Dmitrij Iosifovič Ivanovskij.) Dánský objev však nevzbudil zájem – leukemie se tehdy neřadily k nádorům, nýbrž pouze chorobám krve, a kuře má k člověku přece jen dost daleko.

Ve stejné době za Velkou louží se mladý patolog Charles Peyton Rous v Rockefellerově ústavu v New Yorku setkal se slepičími nádory a začal s nimi experimentovat. Vybral si sarkom, který vychází ze svalových tkání a o kterém naprosto nic

nenasvědčovalo, že by měl být jakkoli infekční. I Rous začal transplantaci. Někdy se nádor u slepic ujal, někdy ne. Lepší to bylo u malých kuřat, proto Rous pokračoval s nimi. Potom se pokusil přenést nádor bezbuněčným filtrátem (o sto procentní účinnosti filtrace se přesvědčil pokusem). Část kuřat přesto dostala do dvou měsíců sarkom. Původcem sarkomu tedy musí být virus! Tento výsledek Rous publikoval v roce 1911. Vzbudil sice pozornost, ale jako pouhá bezvýznamná kuriozita. Dominující názor tehdy ilustroval Rousův zkušenější kolega: „Koukněte, mladíku, jestliže jste našel (infekční) příčinu (nemoci), tak to (ta nemoc) nemůže být rakovina.“

O půl století později už se toho o virech vědělo víc, rovněž o existenci i významu onkovirů málokdo pochyboval. Úporně však přetrvávala otázka: Jak se onkogenní viry rozmnožují? Evidentně to musí být jinak než viry „obyčejné“, které napadenou buňku zpravidla zahubí... Rovněž vládlo přesvědčení, že onkogeny jsou značně vybíravé a že mohou infikovat a nádory vyvolávat jen u svého přirozeného hostitele, maximálně u druhu velmi blízkého (slepičí viry u krocanů, myši u krys). S velkou nedůvěrou se proto setkala zpráva sovětského virologa Lva Zilbera z konce 50. let, že Rousův sarkom injekčně přenesl na krysy mláďata!

Problém přenosu zaujal mladého biologa Jana Svobodu na tehdejší Ústavu experimentální biologie a genetiky ČSAV

Racionálně o globálním oteplování

Již nějakou dobu je jasné, že další nový a jediný program ochrany celého světa byl opět jen zdařilým kázáním, které mělo naplnit chrámové kasičky a které se v době všeobecné bezstarostnosti a bezproblémovosti více než ujalo. Globálně „čím dál tím jiné počasí“ je zkrátka evergreen, který snad z módy vyjít ani nemůže. Pedolog Miroslav Kutílek patří k zasluhujícím komentátorům tohoto navýsost politického mumraje. Nikdy nepatřil k vyloženým popíračům změny klimatu a jeho kniha představuje široký náhled na problematiku klimatické změny od apolitických horotvorných procesů, nudné statistiky až po novinově profiláklé hanění oponentů a falšování údajů. Zastupuje rozvázný přístup přírodovědce soustředěujícího se na fakta, způsob jejich získávání a informace, které se v mediálních bitvách zpravidla jen mihnou. Příjemné je, že už v předmluvě, jejíž část se dostala do perexu, vyhledává, co je cílem knihy, a nechystá na čtenáře žádná nečekaná odhalení, něku-li záračná osvěcení: *Vlivem médií, většiny politiků a některých skupin*

vědců převládá ve veřejnosti mínění, že současné globální oteplování způsobilo lidstvo svou činností, hlavně spalováním fosilních paliv a s tím souvisejícím únikem oxidu uhličitého CO₂ do ovzduší. Mnoho významných vědců naopak s hypotézou o dominantním vlivu skleníkových plynů na globální oteplování nesouhlasí. Cílem této knižky je objasnit jednotlivá tvrzení a nakonec i platnost nebo neplatnost skleníkové hypotézy na základě důkazů.

Dalo by se říct, že klima je zprůměrované počasí. Kutílek píše přehledně, čitelně a nevyžaduje od čtenáře žádnou speciální přípravu. Prvním tématem je shrnutí pedologie – nauky o půdě, které je zároveň vysvětlením, proč se autor cítí být povolán mluvit do klimatologie. Celoživotní práce v odvětví, kde prvým relevantním časovým obdobím jsou staletí, dává autorovi nezbytnou jistotu ve výkladu: ... dochází ke globálnímu oteplování. Pro ekosystém to však není žádná katastrofická změna, podobná situace tu byla v poměrně nedávné době, v teplé pe-

v Praze. Ten Zilberovi sluchu popřál a začal s tímto slepičím vírem experimentovat na krysách. Za několik měsíců se u dvou objevily nádory... Po dvou letech systematické práce Svoboda prokázal, jak to vlastně je: Kuřecí virus se v krysím nádoru „schovává“ v genomu jeho buněk, odkud se za vhodných podmínek opět uvolní a působí dál. Tento objev Svoboda zveřejnil v roce 1960 v *Nature*. Krátce nato tento fenomén nazval virogenie.

Po dalších dvou letech pokusů podal i vysvětlení: Genom viru se zabuduje do genomu buňky, kde je „maskován“ v podobě tzv. proviru a odkud ho lze experimentálně opět uvolnit. A co na tom svět tak šokovalo? Rousův virus má totiž genom tvořený z ribonukleové kyseliny (RNA), zatímco infikované buňky ho mají z deoxyribonukleové kyseliny (DNA). Podle tehdy přijímaného centrálního dogmatu molekulární biologie (Francis Crick, 1958) se totiž genetická informace přenáší vždy ve směru DNA → RNA → bílkovina. Objev virogenie navíc nastolil další otázku: Jaký je mechanismus „protidogmatického“ přepisu RNA do DNA?

Svobodovy pokusy přesvědčily většinu vědců, že onkogení virus navazuje s buňkou podobný vztah, jaký mají lyzogenní bakterie s mírným fágem. (Lyzogenní bakterie, jsouc infikovány, nezhyne, ale v rámci svého množení tvoří virus, který může hubit bakterie v jiné kultuře.) Jenže opět: Šlo si představit, že viry, které mají svoji genetickou informaci ve formě DNA, ji nějak vestavějí do genomu (tedy DNA) napadené buňky; Rousův virus má ale genetickou informaci zapsanu pomocí RNA...

V roce 1964 se našel člověk, který to řekl naplno, Howard Temin, tehdy třicetiletý profesor Wisconsinské univerzity v Madisonu: Rousův virus (i další RNA viry) si po infekci buňky nejprve přepíše informaci ze své RNA do nové molekuly DNA, a teprve ta se včlení do buněčné DNA. Vzniknuvší provirus se pak bude replikovat v rámci buněčného genomu při množení buňky.

Proces, kterým se RNA přepisovala do DNA, nazval Temin

„reverzní transkripce“ a enzym, který ji zajišťuje, „reverzní transkriptázou“.

K důkazu tohoto „kacířského“ tvrzení bylo třeba buď v nádorových buňkách najít DNA patřící Rousovu viru, nebo prokázat existenci reverzní transkriptázy. Nejlépe ovšem obě.

Šlo to ztuha. Staříčků Rous sice dostal v roce 1966 za svůj 55(!) let starý objev Nobelovu cenu, ale Temin ve stejné době nedržel v ruce víc než pár nepřímých důkazů.

Popis vykonaných experimentů překračuje rozsah tohoto textu (nobelovské přednášky jsou k dispozici na webu), nicméně nakonec hned dva badatelé, Temin (na viru Rousova sarkomu) a o necelé čtyři roky mladší profesor David Baltimore z Massachusettského technologického institutu (na viru myší leukemie) pomocí radioaktivně značených ingrediencí dokázali jak přítomnost proviru v genomu nádorových buněk, tak existenci reverzní transkriptázy. Výsledky zveřejnili ve zprávách, které 27. června 1970 otiskla hezky vedle sebe *Nature*.

Centrální dogma se tedy dočkalo upřesnění: Genetická informace směřuje vždy od nukleových kyselin k bílkovinám (koncorkně opačný postup by umožňoval dědění získaných vlastností, což genetická teorie i praxe vylučují).

Čtyři měsíce poté český virolog Josef Říman rovněž v *Nature* oznámil – kromě potvrzení existence revertázy – i objev další její enzymové aktivity (vedle obráceného přepisu): totiž funkce DNA-polymerázy, která podle jednovláknité DNA předlohy, vzniknuvší obráceným přepisem z RNA viru (v Římanově případě viru slepičí myeloblastózy), vyrábí nové molekuly DNA, které se pak mohou včlenit do genomu buňky.

Hon na revertázu tedy svým způsobem začal i skončil v Praze. Jeho symbolickým vyvrcholením pak bylo 10. prosince 1975 slavnostní předání Nobelovy ceny za fyziologii a medicínu Howardu Teminovi a Davidu Baltimoreovi (spolu s Renatem Dulbeccem). Jan Svoboda a Josef Říman byli na tuto cenu cen „pouze“ nominováni.

František Houdek

riodě klimatu ve středověku a ještě později v malé době ledové mezi léty 1645 a 1715.

Lidé si záhy povšimli, že počasí má zásadní význam pro zemědělství a jeho předpovídání pro plánování válečných operací. Ostatně, v knize o klimatologii by nás nemělo překvapit, že měření teploty bude věnován jeden z úvodních oddílů. V severní Itálii existovala meteorologická síť od roku 1653, v Praze se teplota měřila od roku 1755 a záznamy jsou zachovány od roku 1775. Převážná část oddílu se zabývá paleoklimatologií, tedy zkoumáním klimatu v dobách, kdy ještě neexistovala meteorologická pozorování. Údaje pro toto období se získávají z takzvaných proxy dat, což jsou různá měření odvozená z tloušťky letokruhů (v USA je zmapováno posledních 10,000 let, v jižním Německu 8,500 let), vrstviček ledu v ledovcích, usazenin nebo třeba druhů měkkýšů v usazeninách (dobrá příležitost odkázat na Ložkovu knihu). Nesnadná preparace teplot z proxy dat je dokumentována na známém příkladu takzvaného „hořejkového“ grafu, který byl publikován v roce 1998 a již v roce 2003 vyvrácen McIntyrem a McKittrickem. Zde se právě projevilo politické pozadí hypotézy skleníkových plynů, kdy mylná hypotéza nebyla doplněna, upravena či revidována, ale naopak posílena další korekcí starých dat. Podočkněme, že v době psaní této knihy ještě nebyla uniknuta korespondence konstruktérů globálního oteplování a metody jejich poctivé politické práce.

V další části je proto rozebrána hypotéza oteplování vlivem skleníkových plynů produkovaných člověkem. Zdroj této hypotézy vidí autor v apokalyptických a nenaplněných vizích Římského klubu. Předpovědi dnešní teploty z osmdesátých let jsou o 1,5 až 3 °C vyšší než realita. IPCC – Mezinárodní panel pro změnu klimatu byl v roce 1988 založen již s politickými cíli a jeho programem byl alarmismus. I nyní IPCC vypracovává nejprve doporučení pro politiku a až potom vědecké části zpráv, ze kterých mají doporučení pro politiku vycházet.

Zajímavé jsou Kutílkovy postřehy vycházející z jeho specializace: kupříkladu tři natankování biopalivy zbaví jednoho člověka potravy na celý rok, respektive plocha zemědělské půdy na obě kratochvíle je totožná. Píše, že uvolňování CO₂ podporuje také nehospodárné zemědělství – palení biomasy namísto mulčování. Zrůdné následky vizí spjatých s alarmistickým viděním světa můžeme přesto dodnes číst bez jakékoli souvislosti s nimi: ničení pralesa na Borneu a Filipínách, který ustupuje plantážím na biopaliva z palmy olejné, pronájem šestiny rozlohy Madagaskaru firmě Daewoo pro pěstování biopaliv.

Velmi přehledně, v šíři jedné části knihy, je zpracováno osm možných faktorů ovlivňujících klimatické cykly od Milankovičových cyklů a sluneční aktivity přes posun kontinentů, již zmíněné skleníkové plyny, mořské proudy, sopečné erupce a jiné zdroje částic v atmosféře až po vegetační kryt a magnetické pole Země. K předposledně zmíněnému je přínosné poznamenat, že v době tání je v Kolymě obsaženo o 31% CO₂ více než v zimě, což poněkud narušuje představu, čím tepleji, tím více CO₂ v ovzduší.

Zvláštní oddíl se zabývá vlivem klimatu na vývoj lidských společností. Kutílek dává do souvislosti vznik prvních států s vlnou globálního ochlazení, která vedla v subtropích k výraznému vyschnutí krajiny a ta k následné koncentraci a organizaci lidských skupin kolem zbývajících zdrojů vody. Další vlna ochlazení naopak vedla ke zhroucení blahobytných a nedobře spravovaných říší kolem těchto zdrojů založených. Jak vidno, nejen příčiny změn klimatu, ale i jejich následky jsou značně nevyzpytatelné.

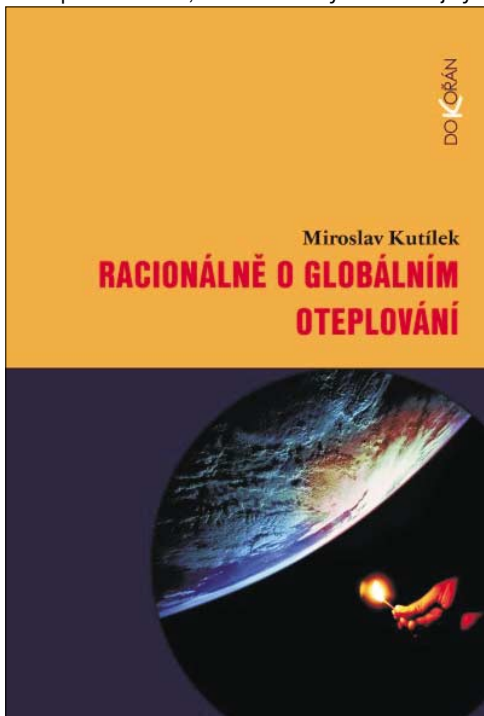
Ano, my budeme bojovat proti klimatickým změnám, ať to stojí, co to stojí, hlásají alarmisté a vytvářejí katastrofické scénáře. Autor jich uvádí pět, v nichž jsou ukryty chytré manipulace motivované zpravidla nářky vyvolenců nad umíráním zlatého telete. Tání ledovců v Jeseníkách netřžilo nikoho a po tundře pod Pálavou také nevoláme, ačkoliv problémy švýcarských hoteliérů a vlekařů na ledovcích bereme takřka za své vlastní. Propagandou obrácená závislost vysychání subtropů v chladných dobách již byla zmíněna v souvislosti se starým Egyptem a Sumerem.

Geologická data ukazují, že v ledových dobách byla hranice dun na Sahaře až 400 km jižněji než dnes, zatímco v teplých interglaciálních byla téměř celá Sahara savanou. Několikrát je v knize zopakován jeden z hlavních poznatků – změna teploty je nezávisle proměnná, zatímco atmosférický obsah CO₂ je závisle proměnná na teplotě.

Kutílek dopřává jednu kapitolu kritikům hypotézy globálního oteplování vlivem lidstvem generovaným nárůstem skleníkových plynů v atmosféře (krátce alarmistů) a v závěru přehledně cituje, co z alarmistických vizí bylo prokázáno a co bylo naopak vyvráceno, včetně odkazů na detailní rozbor v textu. To je další přínosný prvek této knihy, která se přece jen liší od prací Lomborgových. Nikoli závěry (oba s alarmismem nesouhlasí), ale spíše daty, se kterými pracují.

Vydal Dokořán v roce 2008.

Jarek Kopeček

Život s vetřelcem aneb Průvodce rodičovstvím pro scifisty

Drahé scifistky, ve třetím trimestru leckteré z vás dojde, že teď už se to opravdu nedá zastavit a vše tedy nezadržitelně směřuje do propasti nepoznaného, leč detailně a hrůzostrašně popsaného, na konci kteréžto má vypuknout dost pochybná euforie. Každopádně je toto období poznačeno rozporuplnými pocity, kdy se sice strachy orosíte, sotva slyšíte ono slovo na P, ale na druhé straně už máte plná žebra kopanců, za něž by se nemusela stydět ani Lara Croft. Jiné čekatelky by zase mohly z fleku aspirovat na funkci vrchní ochcávačky Lebowského tepichu. Další s nelibými pocity zjišťují, že i ten golem má menší obvod v kotnících než ony, a zástupy dalších mají větší hrůzu ze spaní než Freddyho děti, poněvadž s potápěčským zvonek na břiše se hledání polohy vhodné ke spaní podobá spíše hledání pointy ve Stmívání. Není se tedy co divit, že ke konci devátého měsíce si už nepřejí nic jiného, než aby TO už přišlo, i když jsou z TOHO vyděšenější než Mrakoplaš z tajemných zvuků.

VETŘELEC V BŘÍŠE aneb III. TRIMESTR

5. červenec. Jako tradičně začátkem prázdnin grilujete. Tentokrát z toho Bóža není příliš nadšená a hystericky kolem poskakuje, že maso pečené na dřevěném uhlí obsahuje karcinogenní látky! Že vy přece nemáte pomáhat se stavěním plátěného přístřešku, protože se může miminku obtočit pupeční šňůra kolem krku. Ze stejného důvodu proto nesmíte ani všet prádlo a už vůbec ne převlékat postele. Jen se tomu smějete jako všem ostatním pověrám, kterých se vám v poslední době dostává nespočet, a poukazujete na to, že zatím co vám poskakování nedělá potíže, na Bóžu, která má o polovinu větší břicho než vy, je pohled opravdu boží.

12. červenec. Některé těhotné v tomto období dostávají prášky na vysoký krevní tlak. U vás se podobného osudu dočkal váš partner. Vás popadla nákupní horečka, ač jste na ni předtím netrpěla, a horečně sháníte postýlku, matraci, přebalovací pult, komodu na vetřelečkově oblečeníčko (nejste trochu infantilní?) a další naprosto nezbytný nábytek, který váš nadopovaný partner skládá doma dohromady. Když ho tak pozorujete, přepadají vás (samo- zřejmě zcela neopodstatněné) obavy, zda nezačal litovat svého podílu na společném projektu, který jste rozjeli někdy kolem Vánoc. Při té příležitosti navrhněte, aby „se vymyslelo“ jméno. Nejlépe holčiči.

19. červenec. Konečně dlouho očekávaný přírůstek do rodiny! Před vchodem stojí nový nablýskaný kombík. Zatím co partner kolem něj chodí jako Indiana Jones kolem Archy, vy zamyšleně pronesete, že je třeba koupit dětskou autosedačku. Ihned jste obviněna z nedostatku sdílení společného nadšení. Náladu vám spraví měření pánve v poradně. Dozvíte se totiž,

nikoliv bez uzardění, že máte *nádhernou* pánev. Dojetím se téměř rozplácete, máte totiž pocit, že je to největší lichotka vašeho života, již se nevyrovná ani Schwarzeneggerovo: „Ty seš ale hnusnej parchant!“ (Predátor).

26. červenec. Zvete Bóžu na dovču na Liptovskou Maru, ale ta vás zaskočí chlubením, že letí s partnerem na Krétu. Už si vyřídila u lékaře potvrzení, že ji aerolinky smí vzít na palubu, i když je ve třicátém týdnu těhotenství. Snažíte se jí ten podivuhodný nápad vymluvit argumenty typu: Liptovská Mara je také velká vodní plocha v zahraničí, ale dostane se vám pouze výsměchu. Situace se otočí rychleji, než dostavník ankh-morporského poštovního úřadu. Bóža volá z destinace celá ubrečená, jak je tam strašně horko a ona má tak oteklé nohy, že nemůže vůbec chodit, takže už dva dny leží v klimatizovaném pokoji a hraje sama se sebou scrabble, zatím co si její partner obhlíží sexbomby na pláži. Jak může být tak necitlivý, copak nevidí, že je těhotná? Spolknete poznámku, že v tomto stadiu je těhotné břicho opravdu nepřehlédnutelné, a vyličíte jí, jak jste na tom stejně, na Liptovskou Maru totiž dorazilo arktické proudění, takže se rtuť teploměru zatvrzele odmítá pohnout z hodnoty čtrnáct stupňů... načech vás přeruší další a ještě hlasitější výbuch pláče z Kréty.

2. srpen. Vedro konečně dorazilo i do střední Evropy, ale vás jakoby se to netýkalo. V pravé poledne venčíte Clintu Eastwoda... totiž psa, s úsměvem dorazíte do porodnice na info- schůzku, čímž si vysloužíte nenávistné pohledy zchvácených těhulí. Projdete si také teoretickou přípravou k porodu. Porodní asistentka mluvila víceméně k věci a nezaujatě. Rozhodně nic nezamlčela. Když o tom později přemýšlíte, *něco* si přece jen mohla nechat pro sebe. Uklidní vás až pozorování částečného zatmění slunce, když vaše rozdrásaná fantazie vpluje do známých vesmírů a vy si představujete, co by se dělo, kdyby nastala černočerná tma a z komínů se najednou vydraly zubaté příšery.

9. srpen. Šest týdnů před termínem porodu nastupujete na mateřskou a také jdete na první monitor – přístroj snímající činnost dělohy a také srdce vašeho vetřelečka. Do očí se vám nahrnou slzy, když poprvé slyšíte ty mocné úder malinkatého srdíčka. Dojetí se stává vašim každodenním průvodcem, je načase se s tím smířit. Jelikož už jste s partnerem našli vhodné jméno pro dítě, je tudíž třeba koupit také vhodný kočárek. Doma ho pak hrdě vystavíte rovnou v předsíni. Bóža na něj třeští oči jako agent J na nádražní skříňku, nepřičetně lapá po dechu a snaží se vám vysvětlit, že to přináší neštěstí, copak jste o tom nikdy neslyšela? Ona má kočárek bezpečně uložený u své matky! Radši ji s tím obrovským břichem a oteklými kotníky urychleně posadíte na gauč a podáváte studené oblady.

Míníte se jí totiž pomstít za ta příkoří, která jste musela snášet v prvním trimestru, zatímco jí nebylo vůbec nic. Teď se před ní producujete v nových lodičkách na jehlovém podpatku a elegantních šatech, co jste si pořídila na svatbu partnerova kamaráda, a se zadostiučiněním si užíváte pohledů, jež by vraždily.

16. srpen. Při sledování spotu na Unicef se rozbřečíte a vzpa-
matujete se až s mobilem v ruce, ze kterého jste právě odesla-
la bůhví kolik esemesek. I když vás pohledy na kojence nechá-
valy předtím ledově chladnou a osudy cizích dětí vám byly asi
tak vzdálené jako Restaurant na konci vesmíru, najednou bulí-
te i při reklamě na plíny nebo sirup proti kašli. I když jste se
s tím jakžtakž smířila, v žádném případě nedopustíte, aby se to
provalilo!

23. srpen. Partner letí na další služební cestu, tentokrát si mí-
níte užít intimní chvíle ve dvou s DVD přehrávačem a Bóžu ne-
pusťte přes práh. To byste ovšem nesměla mít matku. V pětá-
třicátém týdnu těhotenství vás samotnou doma nenechá! Ale-
poň vám pomůže sbalit tašku do porodnice (Na co máš tohle?
A co je tamto?) a výhodou také je, že na rozdíl od vás chodí br-
zo spát, a tak dojde i na kapitána Kirka a jeho posádku.

25. srpen. Jakmile se vrátíte od zubaře, který vám mimochod-
dem nenašel jediný kaz, a tak vzala za své i další pověra o tom,
jak se těhotným kazí zuby, těšíte se na komplet Pána Prstenů.
Chcete si v klidu připomenout starou klasiku a také máte do-
jem, že je čas vzdělávat vetřelečka v bříšku. Sice tušíte, že je to
takříkajíc iracionální, ale ať se někdo pokusí vám vaše pedago-
gické úsilí vymluvit! Už předem tvorečka seznamujete s moud-
rým čarodějem Gandalfem, zarputilým avšak křehkým Frodem
Pytlíkem a jeho věrným sluhou Samem, varujete před zosob-
něným zlem Sarumanem, poukazujete na pochybnosti zmiňané-
ho a možná právě proto neodolatelného Aragorna, neporazitel-
ného Gimliho a samozřejmě na krásného a odvážného Legola-
se. O miláškovi je samozřejmě také řeč. Nachystáte kapesníky
a pouštíte. Po skončení prvního dílu nejenže netřímáte v ruce
jediný mokrý kapesník, navíc máte dojem, že jste zhlédla ja-
kousi nepovedenou beta-verzi příběhu. Ten dědek Gandalf, co
nehorázně přeceňuje své schopnosti, že je moudrý čaroděj? A
co teprve ten zakrslý Pytlík? Jakýpak zarputilý a křehký, když
je to jen uřvaný strašpytel, kterému navíc pořád visí na krku
ten ichtyl Samvěd! Jo Saruman se aspoň snaží vyvolat dojem
někoho hodně nepříjemného, zato Aragorn jen budí dojem
chlapa, co se bojí přijmout zodpovědnost – co by si s takovým
ženská počala? Ani by nepočala! Gimli je samozřejmě směšný
trpajzlík, co má do neporazitelnosti daleko, a Legolas? To děč-
ko? Možná kdybyste čekala kluka, tak byste ho vzala na mi-
lost. Jako syna. Moment, někdo tu chybí... Kdepak je milášek?
Milášek... Milášek!!!

1. září. Se svým miláš... partnerem projdete praktickou pří-
pravou na porod. Učí vás tam dýchat a vašeho partnera, jak
má utěšovat a nevsímat si výlevy v podobě: „Za všechno mů-
žeš ty, hajzle jeden!“ Prý budete v agónii a nebudete mít ani pá-
ru o tom, co plácáte. Dobré vědět... Další monitorování dělohy
a vetřelečka naznačuje ovšem naprostý klid zbraní. Klidná zů-
stáváte i vy a dál trpělivě mažete břicho dvacátým balením kré-
mu proti striím.

8. září. Bóža střídavě kleje, brečí a katatonicky zírá do blba.
Její mozek osídlila jediná touha – aby ten parchant už vylezl!
Připomínáte jí, že jde přece o její miminečko, ke kterému by ne-
měla vysílat negativní myšlenky. Podívá se na vás způsobem,
který ve vás vyvolává představu o rozzuřené dračici, které se
někdo pokusil ukrást vejce. Radši se ani nezmiňujete o tom, že
se chystáte s partnerem do divadla a obujete si ty nové jehly.
Představení se vám líbí, na rozdíl od vetřelečka, který rozhoř-
čeně protestuje proti tyranskému zacházení. Čínské hlučné di-
vadlo s gongy a nečekanými rány do bubnů ho zjevně irituje,
soudě dle intenzity kopanců, co dostáváte do žeber. Čurat jde-
te pouze o přestávce.

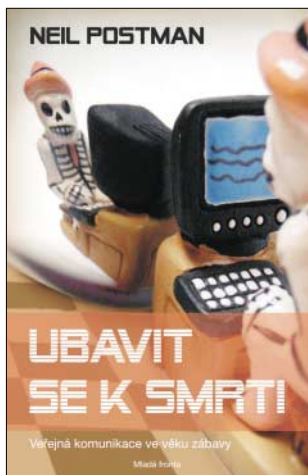
15. září. Úplněk. Čekáte, zda to na vás přijde – jak říkala po-
rodní asistentka na kurzu, úplněk a mimina patří k sobě asi ja-
ko vybité mobily a hororové filmy. Když se ale díváte, jak ven-
ku lije a teplota nepřesáhne deset stupňů, ani se miminu nedi-
víte, že zůstává, tam kde je. Chodíte do poradny přímo do po-
rodnice a monitorují vás už častěji než vulkanologové Vesuv.

22. září. Nastal termín gynekologem vypočteného porodu,
ale zdá se, že vetřelec v břiše má zcela opačný názor. Monitory
nadále pějí stejnou ukolébavku, a tak se vypravíte na malý con
do knihovny. Děláte si legraci, jaké by to bylo stylové, kdyby
se malá scifistka narodila ve společnosti takových klasiků ja-
ko Asimov, Tolkien, Pratchett či Howard. Namísto toho odve-
zou Bóžu.

29. září. Doktoři kolem vás začínají být nervózní, jste přece
ve 41. týdnu, tak jak to, že nerodíte? Nechápete, proč se na ta-
kové věci ptají vás, a s úsměvem krčíte rameny. Smích vás
přejde v okamžiku, kdy si vyšetřující lékař dovolí udělat vám
Hamiltonův hmat, aniž by vás předem upozornil! Popis onoho
zákroku a následná bolest pouze pro otrlé. Eufemisticky řeče-
no – snažil se vám narušit vak blan (v kterém plave mimino) a
tím nastartovat uvolnění prostaglandinu, který vyvolává nazrá-
vání děložního hrdla. Jestli to měla být ukázka porodních bo-
lestí, potěš zlobr.

A vy se těšíte, drahé scifistky, na příště. Dozvíte se totiž, jak
přicházejí vetřelci na svět. Že to dávno víte? Abyste se nediví-
ly!

Michelle

Ubatvit se k smrti

je název nového vydání slavného eseje Neila Postmana o vítězství zábavnosti nad informační hodnotou (hlavně tedy v televizním zpravodajství). Čas oponou trhnul, od prvního vydání je leccos jinak, internet změnil svět i v tomto směru, TV již nemá ten monopol, o kterém autor píše, nicméně stále stojí za to si jej přečíst, píše totiž o „škodlivosti zábavnosti“ velice zábavně :-).

MF 2010, 192 str., 219 Kč.

DOGMA

Odposlechnuto nad čerstvě vydanou komiksovou knihou *Kůstek* (MC 349 Kč):

„Nevíte, jestli se neplánuje vydání všech devíti dílů v jednom booku?“

„To pochopitelně záleží na prodejích – v tomto svazku vyšly první dva a do konce je opravdu daleko.“

„No, já bych prodej podpořil, ale jen kdyby to vyšlo pohromadě; to víte, jsem chudý a hladový student...“

A o pár týdnů později:

„Dobrý den, tady máte antikvariát, nebo prodejnu?“

Filmy:

2012 – je to stejně blbé, jako velké; kampak nám asi Rolandek Emmerichů ještě (ne)umělecky poroste? Fajn byl ovšem padoušský černý vědec, který ví, že se blíží konec světa, ale lidem to neřekne a neřekne a neřekne...

AVATAR – měl jsem štěstí a neviděl to ve 3-D, takže mohu zodpovědně prohlásit, že je to sračka, sračka! Jo, vizuálně hezký, ale příběh je tak strašně ubohý a omšelý a proindiánský a vůbec, že jsem si začal vážit Titaniku. Cameron už prostě není nic než americká verze Vorlíčka.

IMAGINÁRIUM DR. PARNASSE – je to s ním stejné jako s Dvanácti opicemi – jednou se na to budu muset podívat ještě jednou, abych zjistil, jestli jsem to pochopil. Slušná podívaná, ale možná ne pro mne.

IRON MAN 2 – Jednička mne nudila a dvojka mi přišla o chlup lepší – potřebujete vědět víc?

KICK-ASS – zase nenašli v Hollywoodu odvahu natočit Millarův komiks takový, jaký doopravdy je, ale aspoň je to zábavné, lehce cynické, a vystupuje tam holka, která ve dvanácti letech a fialové paruce vypadá tak, že bych se – kdybych se s ní domluvil – asi prohešil proti paragrafu o pedofilii...

LEGIE – ať si říká kdo chce co chce, mně se to líbilo. Hlášky

sice nevejdou do všeobecného povědomí, ale dialogy byly slušné, a navzdory tomu, že se jedná o klasický model „skupina hodných v jednom baráku obklopená zlem“, tak jsem se nenudil. Bezkonkurenčně nejlepší je ovšem poučení z tohoto filmu: Když se začnou dít divný věci, v první řadě střílejte do nemohoucích stařenek a malých dětí!

PARANORMAL ACTIVITY – jako televizka třetinové délky by to možná ušlo, ale takhle jsem se nudil, nudil, nudil – a na konci se jednou lekl.

PRINC Z PERSIE: PÍSKY ČASU – podruhé se na to nepodívám ani zadarmo v televizi, kam ostatně tenhle nenápaditý snímek jediné patří.

PROKLETÝ OSTROV – slušnou atmosféru zabila (vcelku očekávatelná) pointa a Leonardo di Caprio, který střídá dva výrazy – načuřený s neutrálním.

ROBIN HOOD – pseudohistorický film, který se bůhvíproč jmenuje po zbojnické klasice a ve finále vám nabídne druhosvětově válkové výsadekové čluny ve středověké verzi. Už i Ridley Scott zblblnul...

SHREK 4 – horší než dvojka, lepší než trojka; prostě konec tak akorát, aby to člověku nebylo líto a přitom aby nebyl zhnusen.

SOLOMON KANE – klasická, poctivá fantasy temnějšího středověkého ladění, ve které když titulní představitel prohlásí „Jediný ďábel jsem tady já!“, tak mu to fakt věříte. Málokdy jsem ve filmu něčeho tak litoval, jako v tomto případě faktu, že snímek nekoupili Američani a tudíž nebudou další díly.

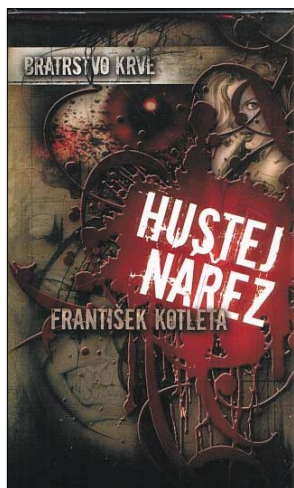
SOUBOJ TITÁNŮ – tuctový příběh bez atmosféry; když v první verzi upadla hlava soše bohyně, bál jsem se víc než tady celého boha podsvětí. Hlavní hrdina navíc vypadá jako mariňák a nejhezčí holka celého filmu je Medusa...!

SVÍTÁNÍ – nic převratného, ale nejvíc ten snímek sráží přesvědčení, že vampyrismus je choroba a dá se léčit.

VLKODLAK – viděl jsem ho podruhé a přišel mi ještě o něco lepší než poprvé. Nic převratného, ale očekáváte-li a chcete-li vlkodlačí klasiku, pak ji také dostanete.

ZOMBIELAND – hezký fórek a je na každém, jak moc mu přijde zbytečný.

Filip Gotfrid

František Kotleta: *Hustej nářez*

Pokud je vám čekání na dalšího Kulhána dlouhé (což je po přečtení Stronciana poněkud nepochopitelné, ale možné), máte zde plnohodnotnou náhradu, kterou nejspíše Egon Čierný po Mistrově odchodu vypěstoval ze ztraceného vlasu v kádích podzemních laboratoří KJV.

Mistr ostatně k napodobování či přímo realizování svého díla čtenáře přímo pudí, jak dokládá i tento úžasný model Saladina z lega...

Ad *Hustej nářez*: upírovina z českého prostředí infikovaného MZ, autor se učí za pochodu, ke konci je tedy o trochu lepší. Ještě by se měl rozhodnout, zda píše SF či fantasy a zda v jeho světě platí zákon zachování hmoty, či zde žijí 4 kg netopyři.

Poutník 2010, 288 str. 290 Kč.

cích se Duny a ještě se zúčastnit jeho přednášky a zajímavě pobesedovat s řadou expertů. Card a Erikson mezi nimi, no páráda.

Ani si nepamatuju, kdy se v Pardubicích ukázal první zahra-

Tehdá..., před léty..., za časů prvních setkání (dnes conů) jsem byl překvapen: na moji adresu (mně, který nikdy nevyčuhoval z davu) najednou začaly chodit anonymní i podepsané dopisy s různými radami, někdy i s problémy pisatele. Asi jsem se tak na 5% stal celebritou.

Tím jsem ale upoutal i pozornost lidí z blízka – z koleji na VŠCHT Pardubice. Dovolím si citovat z článku uveřejněného v Kočasu, studentském koleijním časopisu, který vyšel po prvním setkání v Pardubicích. Podepsáno autorem DAMI.

„Pohádka o tom jak Poláček nakous velký koláček aneb /vědecko/ Fantastický zmatek.

Stalo se stalo. V Pardubicích. Na kolejích VŠCHT. Byla to velká akce, národní kolo soutěže „O nejlepší sci-fi povídku“. Studenti si o tom mohli přečíst v Kočase, ale to bylo také vše. Ptám se, jak to, že akce s rozpočtem 10.000 Kčs byla organizována pro 70 lidí? Nezasvěcené /a zřejmě i nežádoucí/ informoval „podrobný plakát“ na vstupních dveřích Cěčka. Největší zájem byl pochopitelně o promítání sci-fi filmu. Do poslední chvíle však nebylo jasné, kde se vlastně bude promítat. Plakát tvrdil „Kino Jas“, pan šéf Poláček tvrdil „Květen“. Proč????? Atmosféru promítání umocnil také anglický film, bohužel bez titulků. Proč????? Pro koho tedy sci-fi klub vypálil tolik peněz? Pro nás to asi nebylo, řadoví studenti; že byste nebyli sci-fi elitě dost dobří??? O arogantním a silně sebevědomém chování studentika Poláčka ani nemluvě.

Poučení: Staňte se pisateli povídek, bude vás mít rád.“

A ještě v závěru dodává: „Je to dobrý nápad, jen za to mu tedy dík“

V odpovědi na tento článek jsme oponovali, že rozpočet akce nebyl 10.000 Kčs, ale celých 15.000 Kčs, a také jsme dodali, že koleje pojal 125 přispěvatelů soutěže, ale programu se mohl účastnit kdokoli, z čehož vyplývá, že žádný nezasvěcený nebyl nežádoucí, protože nežádoucích prostě nebylo.

Jak nadčasové, potažmo nic nového pod sluncem.

Ani nechtějte znát vyšší rozpočtu nynějšího Triconu. Těch 15.000 korun z minulosti to určitě nebude. A nejde jen o to, že tehdy šlo o Kčs a dnes máme Kč. Vytvořili jsme plán příjmů a výdajů, a teď každý den někdo chodí – potřebuju tohle a ještě tamto, výdaje narůstají, avšak příjmy jsou jen jedny.

Přednášky byly tehdy a budou i dnes. Byly filmy a budou filmy. Jak na Akademikách, tak v kinech v Cieszyni i v Českém Těšíně. Možná se povede i nějaká ta premiéra. Na českých filmech si také pochutnáte. Přijede Siudmak, už v dobách prvních Pardubic to byl velký pojem, dnes bude možné navštívit jeho výstavu, prohlédnout řadu zajímavých exponátů týkajících

niční host, snad to byl Sławek Saczek, který je jedním z hostů i letos, snad Piotr „Raku“ Rak, spoluorganizátor Triconu. A v Těšíněch bude i okolo stovky fanů z celé Evropy. Každému je jasné, že Poláků bude přesila, při přednáškách také budou zastoupeni početněji. Může to někomu vadit? Možná ano, tlumočení sice bude, ale otevřeně, pohodlí češtiny je to tam. Snad to nahradí něco hodně nového.

Domnívali jsme se, že takovou příležitost by bylo škoda nevyužít. Schengenský prostor na straně jedné, slovanské jazyky na straně druhé. Je to hlavně o potkávání se, o chuti vyměňovat si názory a tak podobně. Neuzavírejte se do ulity národní (nebo snad nadnárodní?) xenofobie, neohrýbejte si jen svou polivčičku. Dohromady nás dala sci-fi, a člověk má občas pocit, že už jsme na to zapomněli. Nebo že bychom byli už tak staří?

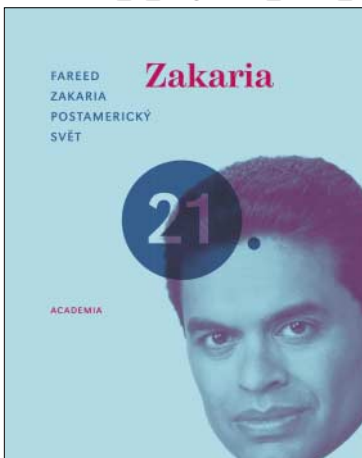
Ale chceme se bavit, a chceme se bavit s Vámi o tom, co máme rádi. A tak se snažíme. Není možné být dokonalý, ale je možné takovou věc dělat s chutí.

... Na závěr: jsme jen také pracující fanové, ne profesionálové, když nám někde nějaký ten text ulitne, nějaká tabulka – směrovka se ztratí, někdo se třeba poleje teplejším mokem z čajovny z Hobitína, prosíme, nedávejte nás hned k soudu, raději napište o /evropském/ fantastickém zmatku. Na viděnou v Těšíněch. Těšíme se na vás (v obou Těšíněch).

NON FICTION

Fareed Zakaria

Postamerický svět

Jaký bude svět v příštích dvaceti letech. Dají to všichni urazení a ponížovaní Americe sežrat? Je vzestup Číny, Indie a Brazílie příznakem úpadku USA?

Zakaria má za to, že nikoli, Amerika neupadá, jen dnes nebohatne sama, rozdíl mezi ní a větší částí světa se sice zmenšuje, ale podmínky, které z USA učinily světového lídra, trvají. I jejich měkká síla, to jest schopnost dosahovat, aby je ostatní následovali dobrovolně, se může opět vrátit. Jak, to si přečtete v: Fareed Zakaria: Postamerický svět, Academia 2010, 250 stran, 320 Kč

Vysokých kvalit (v rámci cyklu, společně se *Zepelínem na Měsíci*, nejvyšších) dosahuje také povídka *Lov na krysu*, která svým jasně antimilitaristickým a fanatismus odsuzujícím nádechem vybízí i k opakovanému čtení a která je prostředím napojená na třetí část *Měsíce mého života*.

Do cyklu poté postupem času začala přibývat další díla. Krátká, ale o to údernější erotická povídka *Varianta číslo tři* se odkazuje na slavné tři zákony robotiky z pera I. Asimova a konfrontuje je s bezmezným lidským chtíčem. Do cyklu patří vlastně pouze díky odkazu na jednu z ústředních postav cyklu. Další povídky *Hlídky 2* a o několik let novější *Hlídky 3*, v nichž se opět vracíme k hlavnímu hrdinovi série Kubovi Nedomému, Neff publikoval nejprve časopisecky, knižně vyšly až později. *Hlídky 2*, povídka o špatné koupi jedné nebezpečné mimozemské sondy, vtipně využívající povídku A. C. Clarka z roku 1951, vyšla ve sbírce Bůh s.r.o. *Hlídky 3*, volně navazující na předchozí, pak vyšla ve sbírce *Pravda o pekle*. Ve stejné sbírce byla zveřejněna další povídka cyklu, tentokrát spíše humoristického ražení, *Kukaččí vejce*. Spíše nevážná povídka obsahově průměrné, řemeslně nadprůměrné kvality o „moderním otesánekovi stromového typu“. Nejnovější povídkou je pak *Lunární potápěč*, akční povídka s detektivní zápletkou, která vyšla ve sborníku *Orbitální šerloci*.³³

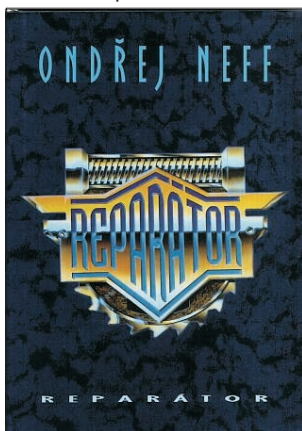
Zatím kompozičně nejzvláštějším dílem cyklu je bezpochyby *Havárie Drakkaru*, povídka napsaná jako rozhlasová hra, jejíž hlavní motiv později autor přepracoval do celého románu.

Tím románem je *Reparátor* (1997), který je trochu netradičním dílem cyklu, protože hlavní postavy série se románem pouze mihnou. Přesto však román do Arkadského cyklu zapadá (vždyť cykly spadající do future history nedefinují hrdinové, ale především dějový místopis a jeho datace) a bývá dokonce označován za první román série (to ovšem pouze v případě, že označíme *Měsíc mého života* za povídkový cyklus, což jsem zamítnul).

Reparátor je zcela jistě daleko vyspělejší dílem, než byl *Měsíc mého života*. Autor už našel svůj styl a v *Reparátorovi* ukazuje, že je nejen řemeslně, ale i myšlenkově mnohem vyspělejší. Přesto ve čtenáři autor zanechává pocit, že místo hlavního hrdiny Astonvargy by se v příběhu Kuba Nedomý vyjímal stejně dobře. Hlavní hrdina Astonvarga je totiž Nedomému v mnohém podobný. Přestože je daleko větším „outsiderem“ a vyvrhelem společnosti a události, které často nemůže ovlivnit, si s ním pohrávají také surověji, než tomu bývá u Kubu Nedomého, jeho výrazové prostředky a jistý sklon k filosofování a vtipnému komentování ho k Nedomému velmi silně připodobňují.

Zatím posledním románem cyklu je *Rock mého života*. Román, který se navrácí k duchu *Měsíce mého života*, ale posunuje ho mnohem dál. Základní linkou příběhu je téměř detektiv-

ní pátrání Kubu Nedomého a jeho přátel, opětovná porce „neffovské“ ironie a úšklebky nad demagogií a absurditou mocí. Arkádie se zde ukazuje v celé své kráse. V celé své kráse zkaženého města plného pokryteckých a sebestředných lidí.

V knize se objevují typické motivy: Důležitost individuality jedince, antimilitarismus či kritika byrokracie a úřednické „absurdity“. *Rock mého života* je zatím zcela jednoznačně vrcholem série. Postavy (a to konečně i ty vedlejší – poloviční kyborg s téměř nadpřirozenými vlastnostmi Dědek Čuchák, Kubova láska, Čiňanka Su Wang-li, vždy příliš vážný a profesionální doktor Kurz či trochu povrchní policista Mantella) konečně nabývají jasnějších obrysů a stejně tak i historie budoucnosti Luny. Ani na akčnost však Neff nerezignuje. Autor opět nabízí hutný děj s mnoha překvapivými zvraty, nezapomenutelné „syrově české“ repliky hlavního hrdiny, bizarní, ale promyšlené technologie a svým způsobem úsměvnou pointu, která je však ve své bizarnosti dobře vybroušená, byť není nositelem žádného morálního závazného poselství.

Není možné ani žadoucí jednoduše zhodnotit celý Arkadský cyklus. Důvodem je poměrně značná rozkolísanost jednotlivých děl série. Přitom platí, že první román *Měsíc mého života* lze obecně zařadit do rané SF tvorby autora, a tento fakt je na něm znát. Neff v něm ještě hledá svůj směr, jakoby se nemohl rozhodnout, která literární pozice (zda akční příběh, vtip či hlubší myšlenkovost) mu je nejbližší, aby postupně pochopil, že umí spojit všechny tyto polohy do fungujícího celku. Naopak první povídky jsou vynikající, postavené na skvělém nápadu s průměrným řemeslným zpracováním. V průběhu doby se tento trend mění a Neff nabízí stále kvalitnější romány.

Druhým důvodem, proč není možné vytknout jednoznačný verdikt nad Arkadským cyklem, je fakt, že cyklus nebyl stále uzavřen a autor do něho hodlá přidávat další díla. Přitom hodnocení celku bude možné až v době, kdy bude Arkadský cyklus autorem uzavřený a definitivně ucelený. Takovou možnost nyní nemám, přesto se pokusím alespoň popsat prvky, které jsou pro cyklus typické už nyní a lze předpokládat, že se budou objevovat i v dalších případných dílech autora.

Omezím polohy Arkadského cyklu (nicméně jsem přesvědčen, že toto lze s jistými výjimkami praktikovat na celou SF tvorbu Ondřeje Neffa) na dvě zásadní.

Tou první rovinou příběhu Ondřeje Neffa je linie dobrodružného akčního vyprávění z budoucnosti. Linie, kde je nejvýraznější svižná narace a zábavný styl podtržený hovorovým jazykem, který autor používá. Kvůli této literární poloze, kterou využívá mnoho děl české i světové SF literatury, je žánr často řazen do brakové literatury nižší kvality. Tedy do literatury bez myšlenkového poselství sloužící pouze k pobavení. (Což je ovšem škatulka, která je v mnoha případech zcela mylná.)

32 LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. s. 200.

33 Sbírku editorů Antonína K. K. Kudláče a Tomáše Němce vydalo nakladatelství Mladá fronta v rámci edice Ikaros v roce 2006.

Že se jakési zdánlivé (zdánlivé, protože níže popíšu ještě druhou polohu Arkadského cyklu) brakovosti Neff s pomysl-ným ironickým úsměvem nebrání, je zřejmé nejen v jeho Lu-nární sérii. Neff ve svém cyklu nabízí vše, co v klasické dobro-družné SF hledáme: sympatického hrdinu, řemeslně bravurně napsanou akci, fantastní a skvěle promyšlené technologie bu-doucnosti, navíc zasazené do „reálné“ budoucnosti, a napína-vý příběh bohatý na události a zvraty. Tato tvář Arkadského cyklu tedy může řadit jeho díla do dobrodružné literatury, urče-né méně náročným čtenářům. Může to tak být. Přesto však, než tuto selekci definitivně učiníme, je nutné podívat se také na druhou čtenářskou rovinu Arkadského cyklu.

Podívejme se například na část textu z *Mě-síce mého života*, kde se Jakub Nedomý za-mýšlí nad veřejným osvětlením - dalším prob-lémem habitatu Arkádie, který je na první po-hled zcela banální:

„Standardní osvětlení... Ještě před pár lety se střídal simulovaný den s nocí. Ve dne se svítilo víc, v noci méně. Pak už jen prodlužo-vali noc (vždycky oznámili, že je to pro obyva-telstvo výhodné), a pak nějaký anonymní géni-us přišel na to, že den a noc je zdraví škodlivý nesmysl, který - jak prohlásila zradnicí inspiro-vaná propaganda - vede k matení biorytmů lidského organismu, a zavedli standardní, jed-nou provždy stanovené osvětlení, při kterém si naše biorytmy pořádně odřknou.

No a standardní osvětlení bylo - podle mého odhadu - asi tak poloviční než kdysi dávno za časů gravitechniky a turistické potopy osvětlení noční.“³⁴

Neff, dlouholetý novinář, již od začátku své tvorby ukazuje, jakým kritickým pozorovatelem světa a vtípným glosátorem je. Dokazuje, že umí zaujmout nejen rychlým a klikatým vyprá-věním, ale také vtípem, absurditou či ironií ukrývající často zá-vážný morální podtext. Právě ironický náhled je zřejmě to nej-typičtější pro Arkadský cyklus. Autor totiž svému hlavnímu hr-dinovi Kubovi Nedomému (či případně i Astonvargovi v romá-nu *Reparátor*) nadělil schopnost ironického komentování dění kolem sebe. A ten to s radostí činí. Tvrdým a nekompromisním jazykem trousí poznámky na všechny strany a nejen jeho pro-sřednictvím se tak seznamujeme s problémy, které život na Lu-ně přináší. Neff si tak nepokrytě otevírá prostor pro prezento-vání některých problémů společnosti současné a blízké budou-cí. Naplno se to projevuje až v pozdějších dílech cyklu, hlavně pak v *Rocku mého života*, kde si Neff zřejmě poprvé naplno uvědomuje, jaké možnosti mu hlavní postava, kterou před více než dvaceti lety vytvořil, v tomto směru poskytuje.

Proto pozornějšímu čtenáři neujdou mnohé ironické názna-ky a glosy, které bubnují na jeho pozornost, pohlcenou akčním a rychlým textem, jako kapky protínající vodní hladinu. *Rock mého života* je v tomto skutečně vrcholem cyklu, nicméně už v *Měsíci mého života*, *Reparátorovi* a v povídkách najdeme ta-ké některé příklady.

Zřejmě díky této druhé poloze cyklu (kterou však musíme často hledat a u prvních děl cyklu ještě nebyla tak pečlivě vy-broušená) se Arkadský cyklus může zapsat zlatým písmem do historie české SF.

3.2. Česká kapka do světového moře „Historie budoucnosti“

Arkadský cyklus se řadí k sériím, které se mohou pyšnit hrdou nálepkou future history. Ale co si vlastně pod tímhle pojmem máme představit a která díla do něho lze zařadit?

Future history je pojem, který se prostřed-nictvím různých žánrů literární SF objevuje už několik desítek let. Pod future history lze zařa-dit díla různých autorů mapující nějaké obdo-bí v blízké či vzdálené budoucnosti, která je budoucnosti našeho reálného světa. Autoři, kteří přispívají do tohoto subžánru, často ve svých románech vytvářejí vlastní méně či ví-ce propracované konstrukce a vize budouc-nosti našeho světa a dávají jim geografický a datační podklad, který takovou vizi ještě pod-trhne. Jednotlivé koncepty future history pro-

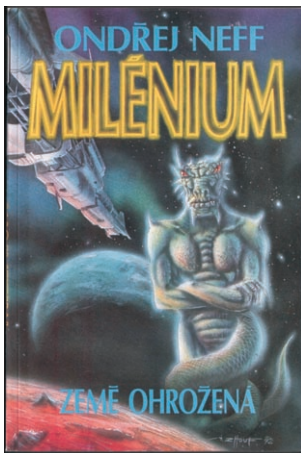
to často obsahují více než jednu prózu. Nezřídka je to celý cyk-lus povídek či románů, které kromě konkrétního příběhu mapu-jí také vývoj lidstva v daném období.³⁵

Historie budoucnosti má určité styčné body s alternativní historií, která se však, na rozdíl od budoucnost mapující future history, zaměřuje na naši historii, ubírající se v dílech autorů ji-ným (alternativním) směrem. (Jakým směrem by se dějiny ubí-raly kdyby...). Future history je založena na vizi budoucnosti a je proto ještě spekulativnější než alternative history, která mů-že být založena (a často bývá) na reálných faktech.

Termínu future history poprvé užil John W. Campbell ve svém časopise *Astounding Science Fiction* v roce 1941, když takto pojmenoval SF prózy spisovatele R. A. Heinleina, který je dodnes považován za předního tvůrce historie budoucnosti.

Prvním autorem, který napsal pásmo příběhů, které lze označit za future history, byl však americký spisovatel Neil R. Jones se svými příběhy profesora Jamesona. K těm nejzná-mějším patří například povídka *The Planet of the Double Sun*, poprvé vydaná v časopise *The Amazing Stories* v roce 1932.

Mezi nejznámější světové autory historie budoucnosti pak patří především zmíněný Robert A. Heinlein (1907-1988), kte-

34 NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 168. bez ISBN.

35 Informace o future history a jejích autorech v této kapitole jsou čerpány z následujících zdrojů:

GIBSON, Robert. *Science Fiction Future Histories - Criteria for Success*. [online]. Sci-Fi Factor. Dostupnost:

<<http://scifi.fictionfactor.com/articles/futurehistories.html>>.

MACEK, Petr. *Téma: Historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld. Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=50>>.

rý společně s A. C. Clarkem a Isaacem Asimovem patří mezi tři nejvýznamnější autory SF literatury vůbec.

Heinleinův cyklus historie budoucnosti tvoří především řada povídek, které popisují alternativní vývoj lidstva od poloviny 20. století. V rámci tohoto cyklu tak autor například předpoví děl atomové elektrárny či přistání na Měsíci. Celý povídkový cyklus začíná Heinlein povídkou *Linie života* (1939), která tak otvírá mapování budoucí historie lidstva. Příběh pojednává o uzavřené společnosti vědců, kteří nechtějí přijmout nové myšlenky a nové objevy.

Do cyklu následně Heinlein přispíval velmi pravidelně až do padesátých let. K nejznámějším povídkám, které vycházely především časopisecky, patří například *Občas to někde bouchne* (1940), *Zelené pahorky Země* (1947) či *Muž, který prodal Měsíc* (1951), kterým Heinlein cyklus zakončil. V roce 1966 pak autor vydává soubor *Minulost napříč budoucností*, kde shromažďuje všechny povídky cyklu.

Do future history lze jen zřídka zařadit samostatné knihy, které nejsou součástí žádné série. Přesto takové výjimky existují. Mezi nejlepší patří například postapokalyptický *Chvalozpěv na Leibowitza* (1960) spisovatele Waltera M. Millera, Jr. (1923-1996), který svými třemi částmi mapuje tři za sebou jdoucí etapy vývoje lidstva po globální katastrofě.

Zvláštní skupinou, kterou však také lze označit za future history, jsou knihy, které se spíše než o příběh a postavy zajímají o téměř až učebnicový zápis událostí budoucnosti lidstva. Jedním z nejznámějších děl tohoto typu má na svědomí H. G. Wells, který v roce 1933 publikoval materiál pod názvem *The Shape of Things to Come*, něco jako kroniku, která pojednává o globálním státu řízeném zvláštní diktaturou. Zajímavým faktem je, i vzhledem k údajnému Wellsovu členství v britských tajných službách, že tímto románem v podstatě předpověděl 2. světovou válku. Kniha je skutečně psaná jako publikace o historii. Obsahuje například četné poznámky pod čarou a odkazy na (většinou fiktivní) práce významných historiků.

Do oblasti future history přispělo svými vizemi i mnoho dalších významných autorů 20. století. Patří sem například série *Duna* (několik románů, které vyšly v letech 1965-1986) amerického spisovatele Franka Herberta (1920-1986). Děj série se odehrává v daleké budoucnosti, v době, kdy lidé opustili planetu Zemi a vytvořili galaktické Impérium. Impériu vládne padíšah imperátor Shaddam Corrino IV. a spolu s ním ovládají vesmír velké rody v čele s bohatými Harkonneny.

Významným tvůrcem future history je také američan Jerry Pournelle (nar. 1933). Jeho série *CoDominium* je klasicky pojatá military SF či Space opera s poměrně solidně propracovaným světem budoucnosti.

Vynikajícím cyklem přispěl do tohoto subžánru spisovatel Brian Stableford (nar. 1948), a to svou sérií románů s názvem *Emortality*³⁶. Dle vnitřní chronologie je prvním svazkem román *The Cassandra Complex* (2001). Jeho děj pojednává o nebezpečí rychle se rozvíjejících biotechnologií. Ty se totiž mohou stát hlavní zbraní v hrozící třetí světové válce, která může zničit lidstvo.

V souvislosti s future history lze zmínit také například dalšího amerického autora jménem Poul Anderson (1926 – 2001). Svůj vlastní cyklus stvořil v románech, které sjednotil do série s názvem *Psychotechnic League*, která velmi sugestivně popisuje lidstvo během a po třetí světové nukleární válce.

Výčet autorů future history by byl velice dlouhý. Svou historii budoucnosti často napsali také autoři, kteří se jinak věnovali trochu jiným subžánrům a oblastem SF nebo se u nich prvek science fiction objevuje jen okrajově. Mezi dalšími jmény by se v souvislosti s vlastní vizí budoucnosti lidstva jistě objevili i takoví velikáni jako například Isaac Asi-

mov, Paul J. McAuley či Ursula K. Le Guinová.

Arkadský cyklus Ondřeje Neffa je jedinou českou kapkou v moři světové future history. Už z toho důvodu je důležité mu věnovat pozornost. Sice zatím není jasné, zda má Neffův cyklus šanci zařadit se k tomu lepšímu, co oblast světové future history nabízí (pokud si jednotlivá díla zachovají stoupající tendenci, domnívám se, že ano), nicméně je zcela jisté, že je to v českém prostředí počín velmi jedinečný.

3.3. Význam cyklu pro českou SF

Pokud jsem výše zhodnotil význam autora pro českou literární fantastiku, je nutné přistoupit také ke zhodnocení významu Arkadského cyklu pro českou literaturu a jeho zařazení do kontextu české literatury SF a F. Zapadá cyklus do tradice české sci-fi? Nebo jsou příběhy Kuby Nedomého a ostatních hrdinů v kontextu tradice české literární fantastiky zcela solitérní a jedinečné? Jaká jsou jednotlivá díla a jaké je subžánrové zařazení cyklu? To jsou otázky, kterými je nutné se zabývat dříve, než se pustím do samotného rozboru jednotlivých knih cyklu.

Na první z otázek není jednoduchá odpověď. Tradice moderní české sci-fi sahá do meziválečného období k takovým autorům, jako byl Karel Čapek či Jan Matzka Troska. Zatímco linie „Čapkovská“ si bere SF motiv především jako prostor pro otevření důležitých témat, linie, ve které působil J. M. Troska, obsahuje díla, ve kterých je SF motiv využit jako možnost pro „rozhnutí nejpodivuhodnějších napínavých dobrodružných příběhů.“³⁷ Podle Aleše Langerá přitom v dalších vývojových etapách převládá nejvíce ona dobrodružnější linie, zatímco Čapkův přístup je na nějaký čas upozaděn. Přesto se neztrácí

36 Future history není jen záležitostí „Zlatého věku světové SF,“ jak by se mohlo zdát z výše uvedeného. Dokládá to například právě cyklus *Emortality*, který vznikl v rozmezí let 1998 – 2002.

37 LANGER, Aleš. Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993. Praha: Triton 2006. s. 32.

a s postupem let se začíná stále častěji objevovat v dílech českých tvůrců SF literatury.

V době, kdy Ondřej Neff začíná vydávat svá první beletristická díla, už je onen reflexivní a myšlenkový proud v české SF opět zastoupen hned několika vynikajícími díly klasiků české fantastiky.

Neff se zpočátku zcela evidentně nechce pouštět do příliš náročných myšlenkových poselství. Ta totiž vyžadují více prostoru a Neff si je (zřejmě i vlivem jeho zkušeností novináře) přeci jen jistý především v oblasti povídky.

Proto první román Arkadského cyklu *Měsíc mého života* je spíše moderním sci-fi románem s prvotním účelem pobavit a jen několika prvky, které přesahují klasickou oddechovou četbu. Přestože není možné tvrdit, že dílo přímo navazuje na tradici započatou právě J. M. Troskou či Karlem Hlouchou, je zcela jisté, že kořeny Neffovy tvorby (a tedy i *Měsíce mého života*) mohou být inspirovány právě tímto proudem. Vždyť o díla a motivy Julese Verna se Neff zajímá už od počátků své tvůrčí činnosti (počinaje knihou *Podivuhodný svět Julese Verna*, kterou Neff vydává už v roce 1978, tedy mnoho let před *Měsícem mého života*, konče přepracováním několika příběhů Julese Verna ať už v rozhlasové či v knižní podobě). Tuto Neffovu „lásku“ k Verneovým příběhům, která se projevuje i využitím a rozvinutím některých prvků literatury tohoto typu v jeho prvotních dílech (především Marsovském cyklu), lze chápat jako pokračování toho, co zmínění autoři Hloucha, Troska a další začali.

Pokud tedy mluvím o tradici Verneovských příběhů v české literatuře (ke které vyzval vlastně už v roce 1883 Jan Neruda), je nutné zmínit jako jednoho z pokračovatelů této Verneovské tradice i Ondřeje Neffa. (Byť jeho přístup je rozhodně zcela jiný, odpovídající dnešní době, kdy by prosté kopírování příběhů Julese Verna samozřejmě ani v nejmenším neobstálo. V dnešní době jde především o přiblížení některých motivů J. Verna současné čtenářské komunitě a třeba i inovativní rozvinutí a zakončení některých jeho prvků do soudobých děl.)

Měsíc mého života tedy rozhodně zapadá do tradice české SF. Dílo napsal autor, na kterého působilo hned několik vlivů. Jednak to byla láska ke klasickým fantastickým románům pro mládež (a díky ní i navázání na tradici těchto příběhů – byť upravenou na dnešní dobu), ale zároveň také snaha o to, se z nízkých měřítek této literatury vymanit a překonat ji, která se projevuje velmi klikatými příběhy jednotlivých částí, jenž jsou plné zvratů a překvapení (což je pravý opak příběhů, které vycházejí z verneovek).

Přesto však *Měsíc mého života* zůstává především oddechovou četbou. Dílo teprve předznamenalo fakt, že románová tvorba Ondřeje Neffa, dosud určená méně náročným čtenářům, bude s postupem času nabývat na kvalitě. Možnosti, které Neff *Měsícem mého života* otevřel, si uvědomil až později, ale uvědomil si je včas. A tak zatímco v *Měsíci mého života* jsou veškeré motivy života na Luně, lidské společnosti, která je tak jiná a tak stejná ve své absurdní touze po moci a štěstí

jako je ta dnešní, pouze načrtnuty, v dalších románech Arkadského cyklu dokázal, že vystavět plnohodnotný román, který, ač nenese (ani nemůže) tak údernou pointu, jako je tomu u jeho povídek, může zaujmout svou komplexností a propracovaností.

Že je Ondřej Neff autorem, který rozhodně nestagnuje, ale neustále se vyvíjí, dosvědčuje román *Reparátor*. Pokud *Měsíc mého života* zapadá z velké části do tradice české SF, *Reparátor*, byť ho také nelze označit za zcela solitérní dílo, je přece jen románem mnohem méně jednoznačným. Na rozdíl od *Měsíce mého života* zde totiž mnohem větší úlohu hrají Neffovy originální a často velice bizarní nápady. Přestože příběh Rona Astonvargy je i nadále velice silný a v popředí, propracovanost vedlejších popisů a nápaditost motivů je daleko zdařilejší. Navíc je knize přisuzován lehký kyberpunkový nádech (což je zajímavé vzhledem k tomu, že Ondřej Neff, ač sám čistý kyberpunk nepíše, v roce 1987 svou přednáškou inspiroval české autory k napsání vlastních děl v tomto novém stylu, a tím se stal jedním z těch, kteří tradici českého kyberpunku u nás odstartovali).

„Byl to skutečně kyborg, ovšem poměr původní lidské tkáně vůči podpurným agregátům byl rozhodně neobvyklý. Co zbylo z člověka? Hlava a snad část trupu. Na první pohled se nedalo odhadnout, co na trupu je originál a co karbonit. Plíce měl rozhodně umělé a o krevní oběh se starala pumpa, přecherpávající životadárnou tekutinu z trojice průhledných válců, v nichž vířily maličké bublinky čistého kyslíku. Ron se fascinovaně na válce díval. Krev vypadala, jako by se vařila.

„Je vám ten pohled nepříjemný?“ zeptal se Stařec.

„Ne,“ odpověděl Ron. „Spíš... nezvyklý.“

„Dnešní kybochirurgie má jiné postupy. Klonování, rekonstrukce tkání...“

„Jste dobře informovaný,“ poznamenala Brenda. Spíš to byla otázka, než konstatování.

Obrátil k ní prst, který mu sloužil jako zrak.

„Proto mě zdejší kmen přijal mezi sebe.“³⁸

Domnívám se, že román *Reparátor* nelze úplně zařadit do kyberpunkové literatury, byť některé prvky (více méně obyčejný hrdina v přetechizovaném světě, kybernetické technologie, umělá inteligence, zápletky s detektivními motivy atd.) lze rozhodně označit za kyberpunkové. Nicméně román nelze zařadit ani do klasické dobrodružné „hard“ SF jako například *Měsíc mého života*. Ačkoliv je text dějově opět velmi bohatý, zásadní úlohu zde hraje Neffův důraz na technologie a motiv obchodování s právy, který čtenáře provází celým románem. Proto se domnívám, že *Reparátor* mírně vybočuje z klasického schématu děl Ondřeje Neffa a navíc díky své nejednoznačnosti (která však nemusí znamenat pouze záměr, ale naopak může značit autorovu nerozhodnost, kterým směrem chce román směřovat) není jednoduché román přesně zařadit do žádného subžánru fantastiky. Jistě, Neff používá stále podobné narativní postupy a také jazyková struktura díla je velmi podobná (byť

učesanější) *Měsíci mého života*. I v *Reparátorovi* lze najít velmi rychlé (až klipovité) akční pasáže (které jsou často používány opět v cyberpunku, nicméně pro Neffa jsou typické), typicky Neffovské popisy prostředí na začátku odstavců či tvrdý jazyk, korespondující s charakterem hlavního hrdiny. Přesto hlavní devizou románu je originalita jeho motivů.

Právě motivy jsou stěžejním a kvalitou určujícím prvkem díla, ať už je to ústřední motiv zákazu opravování či motiv obchodovatelnosti práv. Lze namítnout, že sám hlavní hrdina Astonvarga je hrdinou typickým, takřka schématickým, nicméně domnívám se, že *Reparátor* je na svém hlavním hrdinovi postaven daleko méně, než je tomu u jiných českých SF románů. Astonvarga je pouze prostředníkem, díky kterému může Neff zobrazovat budoucnost Arkádie.

Zajímavostí mohou být i náměty, které daly vzniknout románu *Reparátor*. Mezi ně patří například vesmírná závodní loď *Drakkar* z rozhlasové hry *Havárie Drakkaru* či Neffovy zakázané technologie, což je cyklus článků vycházejících v polovině devadesátých let v časopisu *Ikarie*.

Román *Rock mého života* je potom návrat ke kořenům. Neff v něm rozvíjí své postupy z *Měsíce mého života*. Lze říci, že *Rock mého života* se snaží zkombinovat zdařile napsaný dobrodružný příběh s originálními (zčásti detektivními) motivy a mnohem propracovanějšími pasážemi, nesoucími myšlenkové sdělení. Neff se v tomto románu tedy pokusil sjednotit do jednoho díla tři polohy své tvorby (akce, humor a myšlenka).

Povídky z Arkadského cyklu mají na poli české SF literatury rozhodně své nezastupitelné místo. Ovšem ne všechny. Domnívám se, že nejvyššími kvalitními povídkami cyklu jsou ty, které vyšly ve sbírce *Zepelín na Měsíci*. V nich Neff konečně nechává volně působit svůj smysl pro mistrnou pointu, kterou lze na krátkém textu maximálně prodat. A to se autorovi daří. Význam těchto prvotních povídek pro českou SF je obrovský. Zatímco *Měsíc mého života* mezi díly české SF nikdy příliš činit nebude, povídky *Zepelín na Měsíci* či *Lov na krysu* se mohou do české SF i dnes zapsat zlatým písmem především právě díky mistrné pointě a myšlenkovému sdělení (to však nenajdeme ve všech dílech cyklu), kterým se může pochlubit málokterý český SF román, natož povídka. (A to platí i pro některé další povídky autora, které nezapadají do cyklu.)

Povídky nejnovější už takové kvality nedosahují, byť i tak jsou spíše lehce nadprůměrné a rozhodně jsou plnohodnotnou součástí cyklu. Je zde však znát spíše stagnace oproti románům cyklu, jejichž kvalita postupně stoupá. Proto zatímco Aleš Langer před lety o povídkové tvorbě Ondřeje Neffa napsal, že „postup od jednoduchých textů, napsaných zřejmě pod vli-

vem okamžitého nápadu, k myšlenkově závažnějším, textově propracovanějším a kompozičně vyrovnanějším povídkám je u Neffa zcela zřejmý“,³⁹ já mohu jen dodat, že se tento fakt mění a přesunuje postupně do Neffovy tvorby románové. Je to zřejmě logické, pokud mluvíme o literárním posunu autora a jeho upouštění od rychlého, pouze „nápadového“ psaní a lepší se schopnosti dostatečně se věnovat delším textům.

Zatímco *Měsíc mého života* má z hlediska literárních kvalit pro českou fantastiku daleko menší význam než pro cyklus samotný a *Reparátor* je především poměrně zdařilým pokusem o zanesení nových prvků do série, ale tápe na hranici cyberpunkového románu a klasického díla cyklu, *Rock mého života* je zatím vrcholným dílem série, které má šanci zapsat se do dějin české fantastiky. A stejně tak i první Arkadské povídky.

Otázkou ale zůstává, do kterého subžánru science fiction lze zařadit Arkadský cyklus jako takový. Výsledek zkoumání je nejednoznačný. Arkadský cyklus v sobě skýtá hned několik prvků různých subžánrů science fiction. Kromě zmíněné future history cyklus obsahuje především prvky hard SF (velké množství technologií budoucnosti), zmíněného cyberpunku (největší měrou v *Reparátorovi*), antiutopie či některé prvky tzv. soft SF (být je to termín již téměř nevyužívaný. Přesto hlavně prvky podrobného obrazu společnosti či prokreslenosti hrdiny a zápletky má cyklus s tímto subžánrem společný).

Význam jednotlivých románů cyklu pro českou science fiction literaturu roste v závislosti na postupném literárním vývoji autora. Ale sehrává nějaký zásadní význam sám Arkadský cyklus jako takový?

Domnívám se, že tím nejzásadnějším, čím cyklus přispívá české SF literatuře, je originalita a fakt, že je to jediný takto rozsáhlý cyklus historie budoucnosti, který česká literatura má. Jistě, najdeme i další české autory, které se tomuto subžánru blíží. Za zmínku jistě stojí vynikající trilogie Valhala Františka Novotného. Ovšem tu lze označit spíše za alternativní dějiny než za historii budoucnosti. Novotný se v ní totiž zaměřuje na druhou světovou válku a události po ní.

Význam Arkadské série jako jediného takto rozsáhlého cyklu, zařaditelného do future history, je proto nespochybnitelný. Pokud se k tomu přičte nejprve průměrná (či v povídkách vysoce nadprůměrná) a postupně se zvyšující literární kvalita jednotlivých děl cyklu, stává se Arkadský cyklus jednou z nejzásadnějších sérií české science fiction.

Přesto samozřejmě Ondřej Neff není dokonalým spisovatelem a jeho Arkadský cyklus, ač významný pro naše poměrně malé literární prostředí, se co do literárních kvalit zatím nemůže řadit mezi přední díla světové future history.

39 LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. s. 201.

4. Rozbor Arkadského cyklu

4.1. Arkadský cyklus na pozadí doby

Při bližším zkoumání Neffova Arkadského cyklu je nutné si uvědomit, mimo jiné i závislost jednotlivých děl na době, ve které byla napsána a vydána. Je nutné díla hodnotit a ukázat, jak se cyklus s postupem času vyvíjel.

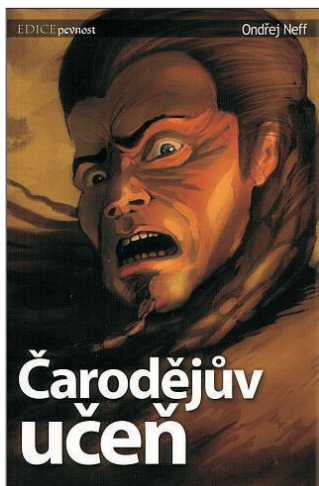
Typickou ukázkou závislosti díla na době je doba před rokem 1989 - komunistický režim. Díla vydaná do roku 1989 musí být jistě trochu odlišná od těch pozdějších, a to nejen kvůli, zatím poměrně nevypsánému stylu autora, ale i kvůli podmínkám a okolnostem, za kterých předrevoluční díla vznikala. Mým cílem je ale ukázat, že pomyslné dobové dělení Neffovy literatury (tedy nejen Arkadského cyklu) může být mnohem složitější.

Rozdělení na díla psaná za komunismu a díla psaná po pádu železné opony totiž dnes už neobstojí. Je nutné se zamyslet nad tím, zda díla vydaná v 90. letech nemohou mít jiný charakter než díla nejnovější. Při tomto zamyšlení je však nutné brát v potaz nejen literární, politické, geografické a sociální podmínky, v nichž autor psal, ale také postupný literární vývoj autora, který se v kvalitě děl bezpochyby odráží. Je ovšem samozřejmé, že i tvorba Ondřeje Neffa v pozdější době kolísá a mezi vynikajícími díly lze najít i příběhy kvalitou průměrné nebo i podprůměrné.

Rozdělme díla Arkadského cyklu do tří pomyslných kategorií. Tou první je hranice roku 1989. Díla vydaná do tohoto data mají určitá specifika hlavně z hlediska vyjadřovacích prostředků a jazykové výbavy autora. Ve stylu autora, který na poli vědeckofantastické literatury začíná publikovat začátkem osmdesátých let, lze najít stopy totalitního režimu, práci redaktora v Mladé frontě, jeho skryté vyjadřování absurdity a nesmyslnosti režimu ve kterém žil, autorskou nezkoušenost s delším textem a další vlivy, o kterých však můžeme jenom spekulovat. Neff osmdesátých let je Neffem, který začíná nalézat novou cestu své seberealizace. Zatím činí první vrávoravé krůčky do světa literární tvorby. Ty jsou poznamenány silnou touhou po vyjádření, ale nepříliš dokonalou řemeslnou zručností.

Neff našťestí měl na koho navazovat. Česká literatura mezi lety 1968 a 1989 nenabízela příliš možností, jak svobodně a přitom bezpečně vyjádřit svůj skutečný názor či skrytě poukázat na problémy společnosti. Jednou z těch mála možností byla vědecko-fantastická literatura. Tedy literatura, navazující na několik etap české sci-fi, které tvorbě sedmdesátých a osmdesátých let předcházely.

Nejprve je to meziválečná tvorba, kterou Aleš Langer označuje za první etapu české sci-fi. Lze do ní zařadit Karla Čapka, Jana Weisse a další, kteří „považovali tento typ literatury za

účinnou formu společenské reflexe“⁴⁰ či naopak například Karla Hlouchu, J. M. Trosku a další, kteří sci-fi spíše než k reflexování, používali jako prostor pro „rozhnutí nejpodvuhodnějších napínavých dobrodružných příběhů.“⁴¹

Druhou etapu Langer umísťuje do období od let poválečných až do konce let padesátých. V souvislosti s tímto obdobím zmiňuje především dvojici Faulkner – Charous či Vladimíra Babulu.

Ve třetí etapě pak tvoří především Josef Nesvadba, na kterého později navazují další autoři, zaměřující se ve svých dílech hlavně na psychiku a morálku člověka: Jaroslav Ves, Zdeněk Volný, Ludmila Freimanová a další. Jako solitér působí v poválečné české

sci-fi také Ludvík Souček, publikující v oblasti vědeckofantastické literatury především v šedesátých a sedmdesátých letech. Jeho román *Cesta slepých ptáků* dnes patří k tomu nejlepšímu, co se kdy na poli české sci-fi objevilo. Právě Ludvík Souček se velkou měrou zasloužil o zpopularizování žánru, které se projevilo hlavně začátkem osmdesátých let, paradoxně po Součkově smrti.

A v té době začíná svou žánrovou tvorbu také Ondřej Neff. Do jeho předrevoluční tvorby řadíme odborné práce *Něco je jinak*, *Tři eseje o české sci-fi* a *Všechno je jinak*, první díl Marsovského cyklu *Jádro pudla*, povídkové sbírky *Vejsce naruby* a *Čtvrtý den až na věky* a hlavně první knihu Arkadského cyklu *Měsíc mého života*. Do tohoto tvůrčího období však patří také *Pole šťastných náhod*, druhý díl Marsovského cyklu *Čarodějův učeň* a povídkové sbírky *Zepelín na Měsíci* a *Vesmír je dost nekonečný*, byť tato díla vyšla až po roce 1989.

V rámci Arkadského cyklu nás v první oblasti – tedy v oblasti Neffovy předrevoluční tvorby – zajímají dvě díla. Jsou to román *Měsíc mého života* a sbírka povídek *Zepelín na Měsíci*, ve které najdeme tři povídky, které se řadí do cyklu. Jsou jimi *Ano, jsem robot*, *Lov na krysu* a ústřední *Zepelín na Měsíci*.

Všechna tato díla spojuje Neffův typický smysl pro detail a rychlý styl vyprávění. Oproti pozdějším textům v nich však lze vyzorovat jisté ukrývání některých kritických náhledů na tehdejší společnost. Zdaleka nejvíce je tento fakt vidět v *Měsíci mého života*, který na první pohled obsahuje méně zajímavých motivů než román z opačného pólu autorovy tvorby *Rock mého života*, ale při podrobnějším zkoumání už toto tvrzení není tak jednoznačné. V *Měsíci mého života* totiž lze najít i témata narážející na palčivé problémy komunismu, ať už úmyslně, či ne (to však ponechme jinému zkoumání, pro tuto práci je důležité, co čtenář může skutečně v díle najít, ne studium toho, zda to tak autor opravdu myslel):

„Vězeň má dost času. Je to snad to jediné, co mu nechají, - čas. Domnívají se, že s nimi spolupracuje, že funguje jako duši

40 LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. s. 32.

41 Tamtéž.

*leptající loup. Snad je to i pravda v případě nováčků. Já jsem měl po čtyřech týdnech věznění duši tak rozleptanou, že pro nějaký loup už z ní mnoho nezbylo.*⁴²

Autor mimoděk vystihuje to, co v tehdejší době pociťuje mnoho lidí. Stejně tak si dnešní čtenář může jako dobovou reflexi vysvětlovat i pasáž, ve které hlavní hrdina Kuba Nedomý vysvětluje rozdíly mezi habitatem Arkádie a kosmickou stanicí Lagrang:

*„Zvolna ze mě padala tíseň, kterou jsem si neuvědomoval, dokud mi zatěžovala ramena. Brzy jsem pochopil, v jakém zásadním rysu se Lagrang liší od Arkádie: zde bylo všechno v pohybu, lidé byli činní, měli nějaký cíl a pracovali, aby ho naplnili. Kdežto obyvatelé Arkádie? Ti jenom žvanili o velkých cílech, grandiózních úkolech, obětech jednotlivce vůči celku.“*⁴³

Jakési ztotožňování Arkádie s tehdejšími socialistickým státem je patrné i v mnoha dalších částech románu a v několika povídkách. Vždyť už samotné budování Arkádie, o kterém se autor zmiňuje na začátku *Měsíce mého života*, silně připomíná plnění pětileté a upevňování nového socialistického státu. V *Měsíci mého života* se také (logicky) kolegové oslovují soudruzi a najdeme tam i mnoho dalších prvků socialistického vlivu.

Jisté motivické příklady však můžeme najít i v povídkách. Například povídka *Zepelín na Měsíci* svou absurditou dopravního prostředku, který by fungoval i ve vakuu, nabízí hned několik motivů, které lze pochopit i jako rafinovanou kritiku režimu.

„Nádherný snílek Mauser háže rukavici do tváře oficiální vědě. Jediný se postavil proti historickému nátlaku spiknutí mužů a žen, kteří uzurpují právo na klíče k pokladnici lidského vědění.

I v minulosti žili taková lidé.

*Věřili, že pára je schopna konat práci, a nedbali výsměchu akademiků. Věřili na kameny padající z nebe. Věřili na myslící stroje. Až ve slápnutí těchto nádherných snů se bědně vlekli otroci oficiální vědy. Síla snu je je donutila přistoupit na argumenty snů. Někdy ale akademici zvítězili a snů umučili. Charles Fort, Erich von Däniken, Emilie Strinbergová, Dan Komař – každá generace poznala svého mučedníka snu, poznala ho a milovala, ale to už bylo pozdě.“*⁴⁴

Druhá etapa Arkadského cyklu zahrnuje díla cyklu 90. let s přesahem až do roku 2003 k povídce *Kukaččí vejce*. Stěžejním dílem etapy je román *Reparátor*, který jako jeden z mála děl Arkadského cyklu nesleduje životní příběhy ústřední postavy Kuby Nedomého, ale popisuje dobrodružství Rona Astonvargy, reparátora ve světě, kde je zakázáno opravovat věci a kde každý může obchodovat se svými právy.

Do druhé etapy Arkadského cyklu je dále nutné zařadit povídky *Hlídku 2*, *Hlídku 3*, *Variantu číslo tři* a již zmíněnou povídku *Kukaččí vejce*.

Devadesátá léta znamenají postupný nárůst konkurence v oblasti sci-fi. Do povědomí se stále častěji dostávají i další subžánry literární fantastiky, jako je fantasy a horor. I o sci-fi je však nadále zájem a vznikají nakladatelství specializující se pouze na literární fantastiku. Objevují se nové tváře české fantastiky, jsou vydávány u nás dosud nepublikované zahraniční autoři a ze základů, které vznikly v osmdesátých letech, roste poměrně silná fanouškovská základna. Autoři, kteří byli aktivní i před revolucí, cítí příležitost a také nadále publikují.

Ačkoliv se druhá etapa Arkadského cyklu projevuje uvolněním a větší originalitou zvolených motivů, provází ji také větší rozkolísanost kvality jednotlivých děl. Je to zřejmě dané tím, že tvorba Ondřeje Neffa se zaměřuje až do roku 1997, kdy vychází *Reparátor*, na jiné literární SF projekty. Ondřej Neff se zapojuje do fandomových záležitostí, publikuje v časopisech a především pracuje na své trilogii *Milénium*. Té autor věnuje v první půlce 90. let mnoho času.

Do Arkadské série proto Neff přispívá před *Reparátorem* pouze několika povídkami, jejichž kvalita však nedosahuje těch, které vydal v *Zepelínu na Měsíci*. Přestože se autor v mnohých dílech zdokonaluje (trilogie *Milénium* a následně *Reparátor* mají rozhodně nezpochybnitelně literární kvalitu) a některé motivy, které vkládá do svých děl, jsou oproti těm v jeho předchozích dílech nezvykle svěží a originální, Neffovy povídky jsou obecně slabší a často vypouštějí, tolik obdivovanou složku originálního tématu a vybroušené kritiky, a tím zůstávají spíše klasickou oddychovou četbou.

Nejprve je to povídka *Hlídku 2*, která poprvé vychází v časopisu *Ikarie* v roce 1994. Neff v ní čtenáře přesvědčuje o tom, že hodlá naplno využít potenciál, který nastartoval svými předchozími díly Arkadského cyklu. V textu tak využívá povídku A. C. Clarka *Hlídku* a rozvíjí děj svým typickým způsobem. Přesto je povídka spíše průměrným příspěvkem do Arkadského cyklu. *Hlídku 3* pak s odstupem několika desítek let navazuje na *Hlídku 2*, nicméně řemeslným zpracováním ji převyšuje a stává se tak zřejmě tím nejlepším z povídkové tvorby Arkadského cyklu 90. let, co autor publikoval. Povídka je kvalitní především díky velmi dobrému zpracování charakteru Kuby Nedomého, v němž dokonce zaznamenáváme jistý posun v jeho myšlení.

Variantu číslo tři je pak eroticky laděnou povídkou, která je spíše kratší hříčkou, jež srovnání s nejlepšími povídkami Arkadského cyklu nesnese. Poslední povídkou, kterou lze do kategorie zařadit, je *Kukaččí vejce*, společně s *Hlídkou 3* nejlepší povídkou druhé etapy cyklu. Nenabízí sice žádné skryté poselství, nicméně parafráze známé pohádky o otesánkovi je minimálně z hlediska řemeslného zpracování na vynikající úrovni.

Tím zásadním pro Arkadský cyklus je v devadesátých letech především román *Reparátor*. Neff v něm nepřímo navazu-

42 NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 196. bez ISBN.

43 Tamtéž. s. 211.

44 NEFF, Ondřej. *Zepelín na Měsíci*. In.: *Dvorana zvrhlosti*, Praha: Mladá fronta 2004. s. 232.

je na své oblíbené téma zakázaných technologií, o kterých psal v polovině devadesátých let pro časopis *Ikarie*. Děj románu je posunutý o sto let dále, tedy se odehrává později než příběhy ústředních postav cyklu Kuby Nedomého a Dědka Čučáka. Reparátor staví Arkadský cyklus do toho nejlepšího světla české SF, a to hlavně svým lehkým cyberpunkovým nádechem, originálními nápady a smyslem pro detailní popis. Velmi neotřelým nápadem je například společnost postavená na volném obchodování s právy jednotlivce, včetně práva na život.

V díle najdeme i typicky „neffovské“ začátky odstavců a kapitol, které známe z *Měsíce mého života* a později *Rocku mého života*. Autor v nich velmi promyšleně uvádí následný děj dosti podrobným a obvykle i vtipně podaným popisem nějaké absurdní části života na Arkádi:

„Byli v ofisu sami, oficista a on, nikdo jiný. Pult, za ním regály se starými krámy. Na stěně mhoural ušmudlaný planskrín s ceníkem práv, podle tloušťky vrstev špíny se dalo odhadnout, která práva lidé prodávají nejčastěji, právo na aktivní i pasivní politický život shazoval každý, sotva dosáhl plnoletosti,...

...Překvapivé množství občanů se vzdávalo práva na hlavní život, přičemž jeho výkupní cena byla kupodivu mnohem nižší, než kupříkladu práva na cestování i v rámci systému světů.“⁴⁵

Popřípadě nějakým filosofickým uvažováním hlavního hrdiny:

„Smůla se mu v poslední době lepila na paty s nepříjemnou důsledností. Mohla by už s tím přestat. Smůla i štěstí jsou běžící na střední vzdálenost, žádní maratónci, a rádi si předávají místo ve vedení. Pokud ovšem člověk není blbej a nerozhodne se štěstí podporovat. To se pak smůla nasere a usadí se v čele a je tam furt.

Ron se naučil s oběma vycházet a když se vedení zmocnila smůla, trpělivě čekal, až ji běh v čele omrzí. Podle jeho zkušeností by už měla být u konce s dechem.“⁴⁶

Do třetí etapy Arkadského cyklu zatím spadá pouze román *Rock mého života* a jedna povídka s názvem *Lunární potápěč*. Poslední vývojová etapa Arkadského cyklu se od předchozí liší hned v několika aspektech.

Tím nejdůležitějším je definitivní nalezení autorského postoje k cyklu. V devadesátých letech se autor cyklu tolik nevěnoval a zřejmě příliš nevěděl, jak ho uchopit. *Reparátor*, byť

kvalitou na dobré úrovni, ukázal, že autor nedokáže přesvědčivě přivést nové ústřední postavy do cyklu. Ron Astonvarga se sice snaží být originálním plnohodnotným hrdinou, ale ve své podstatě pouze kopíruje Jakuba Nedomého a přebírá jeho charakterové vlastnosti a výrazové prostředky.

S románem *Rock mého života* se Ondřej Neff vrací stylem cyklu na začátek, tedy k *Měsíci mého života* a povídkám ze sbírky *Zepelín na Měsíci*, ale řemeslným zpracováním rozvíjí kvalitu svého *Reparátora*. Místo vymýšlení nových postav se autor vrací zřejmě natrvalo k těm ústředním a snaží se je (nutno říci, že zdařile) prokreslovat a rozvíjet.

Zřejmý je i posun autora. Zatímco v první etapě jeho tvorby hrály prim povídky, které lze považovat za vysoce kvalitní i ve srovnání s celou českou literární sci-fi, ve druhé etapě už se nositel kvality postupně

přesunul do románové oblasti. Proto jak *Reparátor*, tak *Rock mého života* jsou, ve srovnání s povídkovou tvorbou Arkadského cyklu, zdařilejší. Poslední publikovaná povídka, akční, detektivní příběh *Lunární potápěč*, je sice kvalitou nadprůměrná, nicméně významové hloubky povídek *Zepelín na Měsíci* či *Lov na krysu*, nedosahuje.

Zatím nejvýznamnějším dílem cyklu je tedy *Rock mého života*, jehož knižně vydaná verze vznikla ve třetí etapě Arkadského cyklu. (Autor na svých stránkách zveřejnil také pracovní verzi, která vznikala už v devadesátých letech, nicméně jsem se rozhodl nebrat jí v potaz.)

Samozřejmě na rozdělení děl cyklu do těchto tří etap mají vliv i další okolnosti, nejen čistě literární. Jsou to různé vnější vlivy (často politické), pod kterými autor svá díla píše. Ať už je to zmíněný komunistický režim, kupónová privatizace v devadesátých letech (viz. obchod s právy v románu *Reparátor*, sám autor tento prvek přirovnává právě ke kupónové privatizaci) či válka s terorismem přicházející s počátkem tisíciletí. Že je takováto etapizace tvůrčích období autora cyklu zcela oprávněná, potvrzuje i sám autor, když v článku Arkádie, má láska mluví o *Rocku mého života*:

„Předcházela mu cyklus článků, který vycházel v *Ikarii* a v němž jsem popisoval ‚dějiny dobývání Měsíce,‘ tedy vznik habitatů na Měsíci a popis toho, co se kolem nich dělo. Už tehle přípravný materiál vznikl v úplně jiné atmosféře než *Měsíc* (ten jsem psal ještě za starého režimu), i než *Reparátor* a spřízněné povídky. Bylo to po jedenáctém září 2001 a taky po Husajnovu svržení a vypuknutí války s terorismem.“⁴⁷

Pokračování přístě

45 NEFF, Ondřej. *Reparátor*. Praha: Corona 1997. s. 40.

46 Tamtéž. s. 12.

47 NEFF, Ondřej. *Arkádie, má láska*. [online]. The Magazine of Fantasy & Science Fiction, [cit. 2009-02-10]. Dostupnost: <http://www.fandsf.cz/index.php?page=10&id_clanek=142>.